

**Notulen van het verhandelde in de vergadering
van Provinciale Staten van Utrecht
gehouden op 11 april 2019**

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht
Vergadering 11 april 2019

STATEN (provinciale)

Bespreking rapport informateur.

Presentielijst vergadering 11 april 2019

Voorzitter:	mr. J.H. Oosters, commissaris van de Koning
Griffier:	mevr. mr. C.A. Peters
GroenLinks	J.J. Bart, Utrecht mevr. A.C. Boelhauer, Wijk bij Duurstede mevr. M. van Elteren, Woudenberg ir. H.P. van Essen, Utrecht mevr. mr. N.M. Groen MA, Doorn mevr. M. de Jong, Utrecht dr. A.R.S. Karataş, Utrecht mevr. T.M.S. Vrielink, Amersfoort
VVD	mr. B.M.H. de Brey MBA, Doorn mevr. J.C.A.M. van Gilse Bsc, Utrecht V.C. Janssen, Amersfoort drs. A.H.L. Kocken, Utrecht mevr. O. de Man, Zeist A.G. van Schie, Utrecht mr. S.M. Sijbrandij, IJsselstein
FvD	S.A. Berlijn, Utrecht drs. T. Dinklo, Driebergen W.J.A. Weijers, Zeist J.C. van Wijk, Zeist
D66	mevr. H. Chidi, Amersfoort M.J. de Droog Msc RA, Utrecht drs. E.A. Kamp, Doorn mevr. L.E. Veen, Utrecht mevr. ir. M. de Widt MPM, Utrecht
CDA	drs. D.G. Boswijk, Wilnis mevr. T. Koelewijn-Koelewijn RDM, Bunschoten mevr. drs. M.W.J. Maasdam-Hoevers, Zeist drs. A. Mourik-Geluk, Utrecht C. Westerlaken, Lopik
PvdA	mevr. W.A. de Boer-Leijnsma, Eemnes mevr. drs. J.P. d'Hondt, Utrecht H.O. Suna, Soest
ChristenUnie	mevr. N. de Haan-Mourik, Amersfoort drs. J.H. van Oort, Utrecht A.J. Schaddelee, Houten
PvdD	mevr. H.J. Keller, Driebergen-Rijsenburg W. van der Steeg, De Meern
PVV	mevr. E.J. Broere-Kaal, Soest R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin
SP	M.E.J. Eggermont, Utrecht mevr. A.M. Poppe, IJsselstein
DENK	mevr. H. Bittich, Utrecht
50Plus	mevr. W.M.M. Hoek, Vreeland
SGP	ing. B.C. van den Dikkenberg, Elst
Afwezig:	P.D.E.M. Bauduin Msc, Bunnik (FvD) ir. R.G.H. van Muilekom, Amersfoort (PvdA) mevr. N.J.F. Pouw-Verweij Msc, Maarsse (FvD) mevr. mr. S.F. van Ulzen, Zeist (VVD)

Leden van Gedeputeerde Staten:

drs. ing. P. van den Berg, Amersfoort
mevr. A.M.A. Pennarts-Pouw, Montfoort
drs. D.D. Straat, Zaanstad

Opening.

De VOORZITTER: Ik open de vergadering van Provinciale Staten van de provincie Utrecht. Ik heet u allen van harte welkom bij deze bijzondere bijeenkomst in de statenzaal. Dit is een moment om de rapportage van informateur Bram van Ojik aan te horen, een eerste beschouwing van de Staten te wijten aan zijn rapportage en te kijken of u kunt bepalen wat een logische vervolgstap zou zijn in het informatieproces. Ik heet de heer Van Ojik van harte welkom.

Twee dagen na de verkiezingen zijn wij begonnen met een duidingsdebat en hebben wij besloten deze eerste stap op deze wijze onder leiding van de heer Van Ojik te starten. Ik vind het heel plezierig dat wij de voortgang in de openbaarheid kunnen bespreken, zodat de mensen buiten deze statenzaal dit kunnen volgen. Ik stel het op prijs dat u het goed gevonden hebt dat ik deze bijeenkomst mag voorzitten. Dat doe ik met heel veel plezier.

Mijn idee is om de avond als volgt in te richten: ik vraag eerst de heer Van Ojik het woord te nemen en zijn rapportage toe te lichten. Dat zal hij vanaf het spreekgestoelte doen. Daarna zal ik alle fracties in volgorde van grootte de gelegenheid geven om daarop te reageren, eveneens vanaf het spreekgestoelte. Daarna kijken wij waar wij staan en of er een tweede ronde van bespreking gehouden wordt. Wat mij betreft doen wij dat dan vanachter onze tafels om te kijken of wij consensus kunnen bereiken over de volgende stap in het proces. Vindt u het goed om het op deze wijze te doen vanavond? Dat is het geval.

[Bespreking rapport informateur](#). (de hyperlink verwijst naar de rapportage)

De heer VAN OJIK (informateur): Mijnheer de voorzitter! Het is mij een groot genoegen om hier te staan. Ik hoop dat het schriftelijk verslag van mijn werk tot nu toe, zoals u gisteravond heeft ontvangen, in grote lijnen voor zichzelf spreekt. Ik zal het op hoofdlijnen toelichten. Ik begin met twee persoonlijke opmerkingen. Ten eerste bedank ik u voor het vertrouwen dat de Staten mij gegeven hebben in het duidingsdebat. Ten tweede heb ik het werk dat u mij gevraagd heeft te doen met ontzettend veel plezier gedaan. Alle gesprekken met allen van u waren zonder meer een genoegen om te voeren. Dat is belangrijk, want ik heb veel gesprekken gevoerd. In de eerste gespreksronde heb ik met dertien partijen in twee dagen gesprekken gevoerd. Dat waren zes en zeven partijen per dag. Dan is het heel belangrijk dat die gesprekken open zijn en dat de gesprekken ondanks verschillen en ingewikkeldheden met respect, kennis van zaken, betrokkenheid en engagement worden gevoerd. Dit was in alle gesprekken het geval. Ik heb het met verschrikkelijk veel plezier gedaan. Dank daarvoor.

U heeft mij gevraagd een verkenning te houden van de mogelijkheden van een nieuw college en daarbij te kijken naar de inhoud, de onderlinge relaties en het proces. Daarover heb ik gerapporteerd voor een openbare vergadering voor 12 april. Dat is gelukt, want het is morgen 12 april. Ik ben blij dat ik hier sta en dat ik de resultaten van ons gezamenlijke werk met u kan bespreken. De gesprekken waren eerlijk en open. Het algemene beeld is dat er met name het laatste jaar het een en ander gebeurd is. Soms zijn er politieke meningsverschillen geweest die de zaak op scherp hebben gezet, er zijn soms grote woorden gebruikt, het vertrouwen is soms geschaad et cetera. Echter, wij gaan vooruit kijken, wij gaan opnieuw beginnen en wij gaan een nieuwe start maken. Daarbij zijn al deze partijen het erover eens wat de grote opgaven zijn waarvoor de provincie staat. Deze liggen op het gebied van ruimte, ruimtelijke ordening, wonen, energie, de inrichting van de landbouw en natuur en de sociale kwestie; een inclusieve provincie die alle bewoners betreft. Op basis hiervan en een inhoudelijke verkenning die ambtelijk is gemaakt over waar uw partijen inhoudelijk prioriteit leggen, blijkt dat er brede consensus bestaat in deze Staten over wat de grote opgaven zijn in de provincie de komende jaren. Dat betekent niet dat die consensus zich uitspreekt over de vraag hoe je vervolgens aan de grote opgaven gaat werken en wat je daarvoor gaat doen. Daarover gaat de politiek. Als de dertien partijen het daarover met elkaar eens zouden zijn, dan zou het wel een beetje saai worden.

De conclusie van iedereen is dat wij een nieuw start moeten maken. Daarvoor zijn nieuwe afspraken nodig betreffende transparantie, de informatievoorziening die ruimhartig moet zijn en er moet een sfeer zijn waarin wij wederzijds openstaan voor kritiek. Dat geldt voor de relatie tussen de Staten en

de gedeputeerden en de oppositie en de coalitie in de Staten. Wij moeten open staan voor kritiek en goede voorstellen, ondanks dat deze van de coalitie of de oppositie komen. Het zijn goede voorstellen die het verdienen om uitgewerkt te worden. Dit zijn een paar steekwoorden uit de discussie. Dit moet vervolgens ruimte worden gegeven in de informatiefase en na de formatie. In de informatiefase is het de vraag hoe je dit doet. Er zijn suggesties gedaan door velen van u, bijvoorbeeld: voer met zijn allen een gesprek over de langetermijnopgaven waarvoor de provincie staat en de hoofdlijnen van een toekomstig programma. Dat kun je goed doen met een brede vertegenwoordiging uit de Staten, bijvoorbeeld door specifieke thema's te bespreken aan specifieke zijtafels/deeltafels waaraan iedereen kan deelnemen, zowel oppositie als coalitie. Een andere manier om dit te doen is een publieke sessie waarbij je externen, gemeenten en burgers van de provincie kunt betrekken. Er zijn allerlei vormen denkbaar. Het is uiteraard aan de partijen zelf om daarin een keuze te maken.

Over wat er moet gebeuren na de formatie als er een nieuw college aantreedt, hebben velen van u suggesties gedaan, zoals geen dichtgetimmerde akkoorden en aanpassing moet tussentijds mogelijk zijn vanwege onvoorziene maatschappelijke ontwikkelingen en voorstellen die de moeite waard zijn om verder op in te gaan. Daarvoor moet begrotingsruimte gereserveerd worden, zodat je niet alleen datgene doet uit de begroting dat van te voren in een akkoord is afgesproken, maar dat je geld vrijhoudt voor tussentijdse aanpassingen. Een andere suggestie was om halverwege een review te houden van het coalitieakkoord om te kijken of het nog actueel is. Er zijn heel veel voorstellen gedaan die zeer de moeite waard zijn om verder te verkennen. Ik heb deze in het verslag gezet.

Formeren of informeren is uiteindelijk het proces van selecteren om te komen tot een werkbare en breed gedragen coalitie in deze Staten. Dat is in twee fasen gegaan. Van de eerste fase heb ik verslag gedaan in een vergadering waarin alle dertien partijen vertegenwoordigd waren. Ik heb ervoor gekozen om na de eerste fase van dertien gesprekken met zes partijen verder te spreken en met zeven partijen op dat moment niet. Dat heb ik toegelicht in de vergadering door te zeggen dat ik vier criteria in gedachten heb gehouden die uit de dertien gesprekken zijn gekomen. Het eerste criterium is de manier waarop partijen zichzelf gepositioneerd hebben. Sommige partijen hebben aangegeven dat zij zichzelf niet in een college zien of zeer uitdrukkelijk wel. Een tweede criterium is de wederzijdse opvattingen die bestaan over welke partij met welke andere partij al dan niet in een college wil. Het derde criterium gaat over de inhoudelijke overeenkomsten en verschillen tussen de partijen. Het vierde criterium dat ik gehanteerd heb is de partijgrootte. Er moet een combinatie van partijen gevormd worden die geacht kan worden op een voldoende meerderheid in deze Staten te rekenen. Dat zeg ik omdat bij velen van u uitdrukkelijk de vraag aan de orde is geweest of wij naar een minderheidscollege zouden kunnen streven. Mijn vaststelling na de gesprekken was dat daarvoor in deze Staten onvoldoende draagvlak is. Als dat er niet is in de Staten, dan geldt voor een minderheidscollege dat je het beter niet kunt proberen.

Op basis van de criteria die ik u schetste en vorige week in een vergadering met alle fracties heb toegelicht, zijn wij een tweede fase ingegaan met zes partijen. Ik heb opnieuw met deze zes partijen gesproken om te kijken wat de meest denkbare vorm is waarin wij verder kunnen gaan met deze formatie. Daarin zijn allerlei varianten aan de orde geweest. Deze staan allemaal in mijn brief. Ik ga ze vanavond niet herhalen, want dan wordt het erg saai. Bovendien weet u het allemaal, want u heeft namens uw partij aan deze varianten bijgedragen. De belangrijkste conclusie waartoe ik ben gekomen na alle gesprekken is dat het goed zou zijn om te kijken of er een vijf partijen-coalitie gevormd kan worden. Dat betekent niet dat er geen partijen zijn die voor een zes of vier partijen-coalitie gepleit hebben, dat kunt u in mijn verslag lezen. Uiteindelijk heb ik vastgesteld dat een vijf partijen-coalitie het meest kansrijk is die zou moeten bestaan uit vier partijen die hebben aangegeven dat zij met elkaar een college willen vormen, namelijk: GroenLinks, PvdA, D66 en ChristenUnie. De meest besproken opties voor een vijfde partij zijn het CDA of VVD. In de gesprekken is daar lang over doorgepraat.

Op basis van die gesprekken heb ik de conclusie getrokken dat ik u voorstel om als eerste te verkennen of er voldoende basis is voor een college bestaande uit respectievelijk GroenLinks, CDA, D66, PvdA en ChristenUnie. Daarbij moet ik zeggen dat het CDA zelf heeft aangegeven dat zij de voorkeur geeft aan een coalitie waarvan de VVD deel uitmaakt. Vandaar dat ik het heel voorzichtig heb geformuleerd

door te zeggen dat er in de nieuwe fase die wij ingaan gekeken moet worden onder welke voorwaarden het CDA bereid is deel te nemen aan het gesprek met de andere vier partijen die graag een college vormen met het CDA. Of dat lukt is nog maar de vraag. Als het niet lukt is er geen man overboord, want alle partijen hebben gezegd dat zij bereid zijn om een coalitie met de VVD te verkennen. Het is dus niet zo dat partijen hebben gezegd: "Ik wil alleen met die en niet met die." Er is een positieve keuze gemaakt door de vier partijen voor het CDA. Daarbij zeg ik heel nadrukkelijk dat het geen keuze is tegen de VVD. Vanuit het idee dat wij geen vier of zes partijen-coalitie willen, is er de behoefte geweest om een voorkeur uit te spreken. Die voorkeur is op deze manier uitgevallen. Vandaar dat het advies luidt: probeer eerst deze mogelijkheid. Mocht het onverhoopt niet lukken, dan zijn er nog andere mogelijkheden. Gelukkig maar, want uiteindelijk moet de provincie wel bestuurd worden. De variant die wij uitproberen moet daartoe leiden.

Ik hoop dat ik u voldoende duidelijk heb gemaakt wat ik heb gedaan en hoe ik tot het advies ben gekomen. Voor zover dat niet zo is, ben ik uiteraard ten volle beschikbaar om alle vragen of opmerkingen te beantwoorden voor zover ik dat kan.

De VOORZITTER: Dank u wel voor uw duidelijke weergave van uw rapportage. Dank voor het door u verrichte werk tot op heden. Het is wel duidelijk dat dit de nodige tijd en inspanning heeft gekost. Er ligt op de afgesproken tijd een advies van u en daarvoor zijn wij u dankbaar. Ik vraag de fracties om achtereenvolgens naar grootte te reageren op hetgeen dat de heer Van Ojik zojuist naar voren heeft gebracht. Ik begin met de heer Van Essen van GroenLinks.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de heer Van Ojik voor zijn informatiewerk. Dank aan u allen voor de constructieve wijze waarin dit proces plaatsvindt. Wij stellen dit zeer op prijs. Dank aan de griffie voor de wijze waarop zij dit ondersteunt en daarin meedenkt. Dank voor de inhoudelijke ondersteuning van de ambtenaren. Dit hebben wij zeer gewaardeerd. In een korte tijd is er een enorm beroep op u gedaan om alle programma's naast elkaar te leggen en aan te vullen met andere onderwerpen. Wij hebben het zeer op prijs gesteld dat dit zo snel en adequaat is opgepakt. Dank daarvoor.

Bij het duidingsdebat sprak ik de wens uit om een nieuwe start te maken met elkaar. Ik merk dat die wens breed wordt gedeeld. Er is brede overeenstemming in deze Staten over de noodzaak van een trendbreuk in de wijze van samenwerken, onderlinge relaties en de bestuurscultuur. De noodzaak van een harde reset, heb ik sommigen van u horen noemen. Wij zien het als onze gezamenlijke opgave om daaraan invulling te geven. Ik proef eensgezindheid over wat de belangrijkste opgaven zijn waarvoor de provincie Utrecht staat. Dat betreft voor een ruime meerderheid van u kort samengevat: een ambitieuze en daadkrachtige aanpak van klimaatverandering en het herstel van de natuur, voldoende betaalbare woningen die afgestemd zijn op de veranderende vraag, het behoud van groen dat zo gesitueerd is dat dit uitnodigt tot het gebruik van de fiets en openbaar vervoer, een omslag naar duurzame mobiliteit en landbouw en een gezonde leefomgeving. Daarnaast zijn er door verschillende partijen, waaronder GroenLinks, een aantal thema's naar voren gebracht die wat meer los staan van de kerntaken, maar waarin de provincie een rol moet pakken. Voorbeelden hiervan zijn sociale thema's, zoals de leefbaarheid in kleine en vaak vergrijzende kernen, het eerlijk delen van kosten en baten, met name van de energietransitie en de samenbindende waarde van cultuur, recreatie en een regionale voedselagenda.

GroenLinks wil graag een coalitie met ambitie en daadkracht op deze opgaven. Een coalitie die richting geeft en werkt vanuit een gezamenlijke visie. Een coalitie die meer dan voorheen de dialoog zoekt met de Staten, gemeenten en de samenleving en een meer open bestuurscultuur omarmt. Dat vraagt naar ons idee een coalitieakkoord met visie, ambitie en de moed om keuzes te maken. Daarnaast moet het een akkoord zijn dat ruimte biedt en niet alles voor vier jaar in beton giet, zoals naar onze beleving de afgelopen periode wat teveel is gebeurd.

GroenLinks herkent zich in de bevindingen van de informateur. De gesprekken met ons en de conclusies daarover zijn goed weergegeven. Wij onderschrijven het advies. Bij een reset past het niet om de huidige coalitie voort te zetten. Voor ons is dat geen geloofwaardige optie. Eveneens het voortzetten

van de huidige coalitie aangevuld met de ChristenUnie en de PvdA achten wij niet wenselijk. Een vijfde of zesde partij is niet nodig voor een meerderheid en wordt al snel het vijfde of zesde wiel aan de wagen. Wij verwachten dat dit onvoldoende verandering geeft. Bovendien wordt een zes partijen-coalitie in onze ogen een soort monstercoalitie en dan blijft er een te bescheiden oppositie over met hoofdzakelijk kleine partijen. Dat achten wij niet goed voor een gezonde dynamiek tussen het college en de Staten. Een meer duale verhouding en open samenwerking tussen het college en de Staten vereist naar onze mening een voldoende sterke oppositie en een voldoende sterk en zelfbewust college met een helder profiel en een gemeenschappelijke visie. Een sterke gemeenschappelijke basis en visie waar vanuit een nieuw college opereert maakt het mogelijk om meer ruimte te bieden aan de oppositie en om de andere bestuurscultuur die wij voorstaan meer ruimte te geven.

GroenLinks heeft tegen de informateur gezegd de voorkeur te geven aan een college met naast onszelf het CDA, D66, PvdA en de ChristenUnie. Deze samenstelling heeft onze voorkeur vanwege de vele inhoudelijke overeenkomsten en raakvlakken, de wens voor een andere stijl en bestuurscultuur en een evenwichtige representatie van de Staten en de inwoners van onze provincie. Deze coalitie heeft een combinatie van groen, liberaal, sociaal, christelijk en pragmatisch. Van rentmeesterschap en idealisme. Van stad en platteland. Van ervaren en relatief nieuwere bestuurderspartijen. De rode draad in deze samenstelling is de samenleving en toekomstgerichtheid. Onze voorkeur voor deze combinatie is een positieve keuze voor deze combinatie en niet zozeer een keuze tegen andere partijen. Dat benadruk ik. Als deze variant niet mag slagen, dan zijn er voor GroenLinks alternatieve varianten denkbaar, bijvoorbeeld met de VVD in plaats van het CDA of eventueel de PvdD en de SP.

Wat betreft de vervolgstap. Wij begrijpen dat het CDA wellicht nog wat onwennig en met enige schroom kijkt naar deze combinatie en dat er eerst voldoende comfort moet zijn om een formatie in deze richting te starten. Het advies van de informateur om eerst te verkennen onder welke voorwaarden een dergelijk college denkbaar en haalbaar kan zijn, achten wij een verstandige tussenstap. Wij nodigen de andere vier partijen graag uit voor een gesprek om de haalbaarheid van deze combinatie verder te verkennen. Nogmaals en wellicht ten overvloede benadruk ik dat wij de andere partijen de gelegenheid geven om per thema input te geven als de formatie start. Er zijn vele suggesties gedaan voor vormen waarin dit kan plaatsvinden, zowel wat betreft de andere partijen in deze Staten als 'stakeholders' buiten deze Staten.

Bram van Ojik, enorm bedankt voor de zorgvuldige en prettige manier waarop jij dit proces tot nu toe hebt begeleid. Wij stellen voor om Bram van Ojik te vragen om de vervolgstap te begeleiden. Wij horen graag of dat op uw instemming kan rekenen.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de informateur voor zijn inspanningen. Het plezier dat hij zelf beschreef in het proces was duidelijk in de gesprekken herkenbaar en wederzijds. Het was een reeks prettige gesprekken in goede sfeer, openheid en vertrouwen. Dat verdient een groot compliment. Dank aan de collega-fractievoorzitters voor de vruchtbare en nuttige periode.

Het was voor de VVD wel lastig. Wij waren nog niet toe aan de stap die de informateur graag wilde zetten om al snel te komen tot het trechteren van welke partijen met elkaar het college gaan vormen. Wij vonden het heel belangrijk om eerst de plooiën van de afgelopen periode recht te strijken en dat hoofdstuk fatsoenlijk af te sluiten. Dat is in onze gesprekken met de informateur aan de orde geweest. Hij heeft aangegeven dat dit heel nuttig was en wij dat vooral moeten doen. Dat hebben wij vervolgens gedaan. Wij zijn met een aantal fracties en personen in gesprek gegaan over hoe de afgelopen periode verlopen is en hoe het beter kan, met de oprechte intentie om daarmee dat boek te sluiten in de wetenschap dat nog niet alle dossiers uit de vorige periode zijn afgesloten. Daar liggen nog veel stevige vraagtekens bij veel fracties in deze Staten, waaronder de onze, over hoe het verder moet met een aantal van deze dossiers die nog niet zijn afgerond.

Wij voelden in de gesprekken en lezen in het verslag dat de VVD staat op de schouders van vele voorgangers die soms heel succesvol en soms minder succesvol hun uiterste best hebben gedaan deze provincie elke vier jaar weer een stapje verder te brengen. Ik vind het lastig om te bepalen of dat de be-

stuurscultuur of de verantwoordelijkheid is. Dat is een van de vragen die ik heb in dit debat, omdat dit nadrukkelijk benoemt wordt als een drempel om bijvoorbeeld met het CDA en de VVD samen te werken. Samen zijn wij blijkbaar een soort exponent van de bestuurscultuur waarmee iedereen klaar is. Het lijkt mij heel goed om dat gesprek te voeren, want het is een van de eerste dingen die ik heb gezegd in het duidingsdebat en het eerste wat ik gezegd heb in het gesprek met de informateur. Een ding dat ik de afgelopen paar maanden heb gemerkt meekijkend met deze Staten, is dat het belangrijk is om afspraken te maken over hoe je met elkaar omgaat. Politiek is mensenwerk. Wij zijn hier allemaal in onze vrije tijd bezig om zoveel mogelijk te doen voor onze kiezers, maar wij moeten het wel samen doen. Dat is de oprechte wens van de VVD. Wij hebben daar veel plezier in. Dat is belangrijk, want wij moeten het leuk hebben met elkaar. Daarbij gaat het erom dat je elkaar onderling vertrouwt, dat je elkaar stevig kan bevragen op de inhoud en de waarheid kan zeggen als dat nodig is. Het is wel heel belangrijk dat je daarvoor dezelfde set regels hanteert van wat wij belangrijk vinden en op welk moment en welke manier wij met elkaar in gesprek gaan.

De eerste anderhalve week heeft het ons dwars gezeten dat de VVD-fractie zes nieuwe leden heeft en dat wij even de tijd nodig hadden om op te starten. De eerste gesprekken vonden plaats voordat wij überhaupt een fractievergadering hadden gehad en in de tweede vergadering kwam er allerlei vragen naar boven die wij eveneens nog niet in de fractie hadden besproken. Met enige schroom moet ik toegeven dat wij niet direct op dezelfde snelheid zaten als de informateur en veel andere fracties die in volle vaart vooruit wilden. Dat hebben wij wel bijgeschakeld, maar ik hoop dat meer fracties herkennen dat een nieuwe periode hectisch is met een leuk inwerkprogramma. Dit is een goede manier om elkaar beter te leren kennen. Dat is belangrijk voor dezelfde stap die ik eerder aangaf, namelijk: politiek is mensenwerk en wij moeten het elkaar leuk maken. Voor ons was er geen haast in het proces om vandaag dit debat te voeren. Daarover heb ik een vraag aan de informateur. Vindt hij dat hij te weinig tijd heeft gehad om tot een zinvolle afronding te komen en een veel duidelijker advies? Is hij bereid om dat nog met wat meer tijd te vervolgen of vindt hij dat de fracties zelf aan zet zijn om aan te geven wat er nog nodig is om wel tot een gedragen construct te komen om verder te praten?

Aan de vier fracties die hebben aangegeven dat het doorbreken van de bestuurscultuur alleen kan als of het CDA of de VVD deelneemt aan het nieuwe college, vraag ik om nader te duiden wat zij precies bedoelen. Wij hebben daar wel een gevoel bij, namelijk dat het allemaal anders moet. In de afgelopen tweeëneenhalve week hebben wij heel vaak geprobeerd om die opening te bieden door in het informatieproces op een andere manier te werken dan door zo snel mogelijk door te werken en een meerderheidscollege te vormen. Wij hebben geprobeerd om alle dertien partijen te betrekken en de inhoud leidend te laten zijn. Dat was blijkbaar niet het probleem van de andere vier fracties. Wat is het probleem dan wel? Dat zou ik fijn vinden om te weten, omdat ik aan de hand van deze avond de nadrukkelijke vraag heb of het toch mogelijk is om de zes partijen-coalitie te verkennen die door vier van de zes partijen als onwenselijk wordt gezien.

Uit het verslag blijkt dat de VVD de voorkeur had voor een vier partijen-coalitie, omdat dit zetelsgevijs een marginale basis heeft in deze Staten. Daarin zagen wij de kans om nadrukkelijk draagvlak te zoeken voor onze coalitievoorstellen, dan in de Staten zelf. Onze tweede voorkeur is de zes partijen-coalitie geweest, omdat wij daarin de mogelijkheid zagen dat de coalitie niet aan elkaar vast zit als je goede afspraken maakt. De heer Van Essen vroeg zich in zijn betoog af of er een oppositie overblijft als er 6 partijen en 34 zetels in het college zitten. Wij hadden juist het idee dat je met 6 partijen en 34 zetels het niet altijd met elkaar eens hoeft te worden en je niet heel moeilijk bestuurscultuurachtig tot overeenstemming hoeft te komen in een coalitie. Dan kun je af en toe zeggen dat het prima is dat vijf partijen het met elkaar eens zijn en de zesde partij even niet meedoet. Dat geeft een profielcomfort dat wij heel belangrijk vinden. De vraag aan de zeven partijen die in deze Staten niet meer mee mochten doen is: is een zes partijen-coalitie voor jullie zo onwenselijk als deze vier partijen schetsen in hun duiding, zoals verwoord door de informateur? In een constructie met een zes partijen-coalitie en de afspraak daarbij dat zes partijen de verantwoordelijkheid nemen voor een breder programma, schept kansen om samen te werken met onderdelen van de oppositie.

De inhoudelijke analyse die ambtelijk gedaan is en die de heer Van Ojik benadrukte, heeft ons geleerd dat de culturele vanzelfsprekendheid van wat samenwerkingspartners zijn in deze Staten daaruit niet een-op-een volgen. Wij vinden het wel belangrijk dat er een representatie moet zijn van de kiezersuitslag en dat je dit voldoende in het beleid laat terugkomen. Dat is de reden waarom wij hebben aangegeven dat wij niet staan te trappelen om in een vijf partijen-coalitie te gaan zitten zonder bredere dekking daarin. In de eerste ronde toen de heer Van Ojik ons vroeg of wij bereid waren het CDA los te laten wilden wij daar best over nadenken, maar ons antwoord was 'nee'. Het CDA is een partner die inhoudelijk heel dichtst bij ons staat op overeenstemming en weinig verschil, net zoals de SGP programmatisch dicht bij de VVD staat. De partijen zoals PvdA, D66 en ChristenUnie staan eveneens dicht bij de VVD. Wij staan echter heel ver af van GroenLinks. Dat zal geen verrassing zijn. Dat blijkt eveneens uit de wens van GroenLinks om in eerste instantie liever met het CDA te praten. Uit de landelijke verhoudingen en zoals wij de partijcultuur een beetje kennen is dat geen grote verrassing. Het is wel verrassend dat wij heel dicht bij DENK staan op een aantal thema's. Dat is leuk en ik zie uit naar de samenwerking. Ik vond het een leuke analyse en dank voor de ambtelijke inzet hiervoor. Het biedt ons kapstokjes in de komende periode om de inhoudelijke samenwerking op te zoeken.

Ik zal gelijk duidelijkheid scheppen over wat wij voelen voor de optie met een vijf partijen-coalitie zonder het CDA. Wij zien weinig in deze optie, omdat wij dan het gevoel hebben dat wij het vijfde wiel aan de wagen van de vier andere partijen zijn. Wij hadden ons van tevoren niet gerealiseerd dat deze vier partijen nadrukkelijk samen iets willen en daar een vijfde partij bij zoeken. Het is spijtig dat het niet is gelukt om met deze vier partijen een overwinning te boeken die tot een meerderheid leidt. Echter, door de vragen en de manier waarop deze gesteld zijn in het verslag en de gesprekken zijn wij tot de conclusie gekomen dat het voor ons heel belangrijk is dat wij in een coalitie zitten waarin wij een groot deel van de provincie vertegenwoordigd zien. Het CDA is daarbij de partij die het dichtst bij ons staat en waarin wij veel vertrouwen hebben. Kortom, wij zien het niet als een realistische optie dat de VVD de vijfde partij is om de vier andere partijen aan een meerderheid te helpen. Wij hebben dan het gevoel dat wij mee mogen doen met de agenda van de vier partijen, terwijl wij het idee hebben dat wij ook wat in te brengen hebben. In het duidingsdebat heb ik niet voor niks gezegd dat de VVD de grootste partij is geworden in 13 gemeenten van de 26 gemeenten in onze provincie. Wij vinden het heel belangrijk dat wij de 92.000 kiezers en de 13 gemeenten die ons als grootste partij hebben aangewezen vertegenwoordigen in deze Staten. Wij voelen de verantwoordelijkheid om dit inhoudelijk goed te doen en met partners die ons de ruimte willen geven om ons programma vorm te geven.

Wij hebben zin om met elkaar te gaan spreken over de toekomst van deze provincie. Volgens ons kan dat als wij met zes partijen de gelegenheid krijgen die verkenning inhoudelijk te gaan doen. Het is jammer dat wij in deze fase zowel het gesprek nog niet hebben gevoerd over hoe wij met elkaar omgaan als het gesprek over waarover het inhoudelijk gaat. Ik had mij erop verheugd om te gaan puzzelen over de grote opgaven waarvoor wij staan. Wij zijn langzaam geland. Onze fractie kent een beetje de weg in het provinciehuis en het inwerkprogramma is een beetje achter de rug. Wij zijn bereid om het gesprek aan te gaan. Wij vragen de informateur of hij bereid is om met ons te onderzoeken of de zes partijen-coalitie zo onwenselijk is dat daarmee op dit moment een impasse in informatie kan ontstaan.

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de voorzitter! Dank aan ieder voor dit informatieproces van de afgelopen paar weken. Wij hebben allen zo goed mogelijk geprobeerd om daarin onze input te geven. Uiteraard hebben wij met belangstelling het rapport gelezen van de informateur. Met een keer lezen viel mij iets op. Toen heb ik het een tweede keer gelezen en aan mijn fractiegenoten gevraagd of hen hetzelfde is opgevallen. Wat hen eveneens is opgevallen, is dat FvD niet eens genoemd wordt. Wij hebben op 21 maart 71.000 kiezers weten te mobiliseren voor onze partij. Wij zijn de grote winnaar in aantallen en in zetels. Daarom is het opvallend dat wij niet in het rapport van de informateur genoemd worden. Dat kan niet zijn doordat wij geen input hebben geleverd op het hele proces, zowel inhoudelijk als procesmatig. Als je dit rapport leest met de intentie om meer te weten te komen hoe FvD naar dit soort zaken kijkt, dan zal de lezer teleurgesteld worden net zoals wij een beetje teleurgesteld zijn.

Wat ons verder opvalt in de onderwerpen zoals deze worden aangevlogen, is dat er uiteindelijk een inhoudelijk programma moet worden gevormd van een vrij donkergroene signatuur. Wat er ook gebeurt, dat moet gaan gebeuren. Door de vier partijen waar het om gaat wordt het motorblok centraal gesteld. Er wordt gekeken of het CDA of de VVD zich daarbij aan wil sluiten. De voorkeur van de VVD is om allebei bij deze vier partijen aan te sluiten. Het groene gehalte van het programma en het motorblok gaat vooral over de energietransitie. Groen is de energietransitie. Natuurlijk zijn er allerlei thema's genoemd, zoals de natuur, het milieu en de woningbouw, maar als je verder leest zie je dat de energietransitie de grote opgave is. Dat moet en zal vooral doorgaan.

Wij hebben aangegeven dat wij openstaan in diverse dossiers. Wij hoeven niet per se een vier, vijf, zes of zeven partijen-coalitie te hebben. Dat is allemaal erg veel en moet je veel compromissen maken. Hoe groter het aantal partijen, hoe duurder een coalitie wordt. Het wordt spannend als er gekeken wordt naar de hoeveelheid en de onderverdeling van het aantal bestuurders dat daarbij komt als de coalitie gevormd wordt. Wij hebben ons steeds afgevraagd waarom wij niet naar een minderheidsvariant kijken waarin drie partijen met goed doorgewinterde bestuurders centraal staan die procesmatig heel erg goed zijn. Op een aantal onderdelen van onderwerpen kan dan in wisselende meerderheden tot een besluit gekomen worden. Een ding is zeker voor de komende vier jaar en dat is dat er pas over vier jaar weer nieuwe provinciale verkiezingen zijn. Wat er in die tussentijd allemaal kan gebeuren weet ik niet helemaal zeker. Hierover staat zeker een volle alinea in het rapport, maar er staan veel meer goede doelen en voornemens in. Het kan allemaal nog en er wordt nog geen keuze gemaakt. Wij staan open in diverse dossiers.

Iets anders wat ons in het rapport is opgevallen, is dat er veel sprake is van inschakeling. Maatschappelijke partijen praten met gemeenten. Zij mogen er allemaal bij komen als er een besluit genomen moet worden. Wij hebben echter altijd gezegd dat wanneer je er met zo'n brede coalitie en zoveel partijen niet uit kunt komen, houd dan een referendum. Dat had best in het rapport kunnen staan als mogelijkheid, maar wordt verder niet genoemd. Wij zijn de partij van het referendum en wij stellen het programma centraal. Wat zijn de ideeën over hoe het zou moeten? Er is overigens goed voorwerk verricht door de griffie. Wij hebben de nodige zaken te nuanceren. Ik geef toe dat het wat klein en weinig was de laatste tijd, maar dat vliegwielt komt bij ons wel op gang. Dat zijn de kinderziekten van een startende partij.

Het lijkt erop alsof na deze verkiezingen een soort rouwproces niet is verwerkt. Het is goed om vanaf punt nul te beginnen, maar het voelt alsof punt min een nog niet helemaal verinnerlijkt is. Daar mag nog wel wat tijd overheen gaan. Ga nog even door met dat rouwen. Als u uitgerouwd bent, dan hebben wij punt nul bereikt waarin wij van acquit kunnen gaan.

Een heel veel partijen-coalitie waarvan de inhoud van het programma nog niet echt vaststaat, wachten wij met spanning en welgemeende interesse af. Wij staan daar constructief in. Een minderheidscoalitie is voor ons eveneens een optie. Waarom zouden wij niet politiek innoveren? Voor ons gevoel moet de inhoudelijke verkenning en analyse nog verder uitgedacht worden, tenzij het vast staat dat de energietransitie 90% van de onderwerpen is. Ik geloof niet dat dit het geval is. De inhoudelijke verkenning moet er nog komen. Daar doen wij graag aan mee. Wij zullen u daarin niet teleurstellen.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de informateur voor zijn tijd en inzet bij dit proces. Dank aan de griffie voor alle ondersteuning en dank aan de ambtelijke organisatie. Dank aan mijn collega's voor de openheid en het vertrouwen de laatste weken. Dat werd door ons als heel erg fijn ervaren. Het is duidelijk dat wij qua onderlinge verhoudingen allemaal hetzelfde voor ogen hebben, namelijk wederzijds vertrouwen, het elkaar gunnen en vooral veel plezier hebben in ons werk.

Een betere samenwerking tussen de coalitie en de oppositie bij het totstandkomen van het coalitieakkoord en daarna is voor het CDA een randvoorwaarde. Daarom hebben wij gepleit om specifieke onderwerpen tijdens de onderhandelingen met alle partijen te doen. Aansluitend op wat mijn voorganger zojuist zei: dat omarmen wij zeker.

Voor het CDA is het van belang dat wij in deze periode stappen gaan zetten, namelijk dat er ruimte wordt geboden aan gemeenten om te bouwen buiten de rode contour om de vitaliteit op peil te houden, dat er meer aandacht komt voor het MKB en de lokale economie, dat wij aandacht en waardering hebben voor boeren en hun families en dat wij de energietransitie aanpakken op een coöperatieve manier. Tijdens het duidingsdebat hebben wij al aangegeven dat het voor het CDA van belang is dat er rekening wordt gehouden met de verkiezingsuitslag. Naast de winst op links in met name de stedelijke omgeving, is er winst op rechts buiten de stad. Voor het CDA ligt de voorkeur bij een zo breed mogelijke coalitie van links tot rechts, van progressief tot conservatief en waar zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de verhoudingen tussen de stad en het platteland. Zo was onze wens vanaf het begin en nog steeds om het FvD een serieuze kans te geven. Gelukkig heeft zij aangegeven dat het op een aantal inhoudelijke thema's lastig is om tot een coalitie te komen. Dat neemt niet weg dat het FvD en alle andere partijen in andere vormen kunnen aansluiten.

Wij hebben begrepen dat de ChristenUnie en PvdA er niks voor voelen om zich aan te sluiten bij de oude coalitiepartijen, wat wij kunnen begrijpen. Het CDA vindt het van belang dat er in de nieuwe coalitie een goede verhouding moet zijn tussen links en rechts en tussen de kiezers uit de stad en daarbuiten. Dat is niet alleen goed en verstandig, aangezien de energietransitie waar de stad om vraagt zal plaatsvinden in het gebied daarbuiten. Daarom is het verstandig om dat goed te spreiden, zodat de plannen niet alleen op de tekentafel blijven liggen, maar goed worden uitgevoerd met draagvlak. Hoewel de verhoudingen tussen alle partijen na 20 maart anders zijn en iedereen het besef heeft dat het anders moet, hebben wij begrepen dat een aantal partijen geen brood ziet in een zes partijen-coalitie die wij geopperd hebben. Kan de informateur aangeven wat hiervoor de argumenten zijn? Uit het advies blijkt dat de informateur een vijf partijen-coalitie adviseert bestaande uit GroenLinks, D66, ChristenUnie en de PvdA en waar er nadrukkelijk een beroep wordt gedaan op het CDA. Allereerst dank voor het vertrouwen. Wij zijn blij dat dit vertrouwen ons is gegeven. Het mag wel duidelijk zijn dat wij de voorkeur geven aan de aansluiting van de VVD. Volgens ons wordt er met dit advies nog te weinig rekening gehouden met de rechtse kiezer. Hoe ziet de informateur dit? Waarom is de voorkeur uitgesproken voor het CDA?

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Zoals verwacht heeft GroenLinks naar aanleiding van de verkiezingsuitslag het initiatief genomen. Allereerst danken wij Bram van Ojik voor de prettige gesprekken die wij gevoerd hebben. Wij hebben deze als open en informerend ervaren en D66 herkent deze gesprekken en de weerspiegelingen hiervan in dit verslag.

Met het oog op de maatschappelijke transitie die ons te wachten staan, hecht D66 allereerst aan een stabiel bestuur. Een bestuur dat vanuit de gezamenlijke visie werkt en zich openstelt. D66 staat voor een provinciaal bestuur dat is gericht op samenwerking met elkaar, met de Staten als geheel en met de samenleving. Wij hebben eerder aangegeven dat wij in een nieuwe coalitie graag een groen, progressief, sociaal en liberaal geluid zien. Uit de eerste inventarisatie bleek dat een viertal partijen bestaande uit GroenLinks, PvdA, ChristenUnie en D66 de positieve intentie hebben om samen te werken. Wij zien een bestuurlijke samenwerking van deze partijen met het CDA of de VVD graag tot stand komen. Een coalitie van zes partijen heeft echter niet onze voorkeur.

Wij vinden het van belang dat er door de coalitie een duidelijke koers gezet kan worden en dat van daaruit met alle andere partijen samengewerkt kan worden. Dat impliceert voor D66 zowel mondelinge als financiële ruimte om zaken mogelijk te maken in samenwerking met de Staten en het verbeteren van de bestuurscultuur. Zo kan er ruimte gegeven worden aan de partijen die er al waren en het geluid van de nieuwe partijen, zoals FvD en DENK.

D66 herkent aldus de Statenbrede wens om samen te werken aan de inhoudelijke opgaven van de komende jaren. Wij zullen ons in het proces blijven inzetten om die samenwerking te zoeken. Dank u wel voor deze informatie.

Mevrouw d'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Voor degene die denken dat er reeds een soort coupe heeft plaatsgevonden binnen de PvdA kan ik u geruststellen of teleurstellen, want de heer Van Muilekom is helaas ziek en heeft mij gevraagd om zijn taak vanavond waar te nemen.

Onze complimenten voor de informateur en voor de open en transparante manier waarop dit proces tot nu toe heeft plaatsgevonden. Vier jaar geleden zijn wij eveneens uitgenodigd voor een gesprek, maar de koffie was nog niet op of wij stonden alweer buiten. Wij hebben niet het gevoel dat dit voor een van de partijen die in deze ronde aan de tafel heeft gezeten het geval is geweest. Iedereen is serieus genomen en daar zijn wij blij mee. Desondanks had de informateur er behoorlijk de sokken in. Volgens ons is dat van groot belang, want de provincie verkeert in zwaar weer met de nog altijd niet goedgekeurde jaarrekening en een aantal andere pijnlijke dossiers. Wij hebben met spoed een nieuw college nodig dat met mandaat deze problemen het hoofd kan bieden.

Wij kunnen ons vinden in het advies van de informateur. Wij hebben bij hem aangegeven dat voor de PvdA een sociaal, groen en toekomstgericht college met speciale aandacht voor goed bestuur een wenselijke weg is om in te slaan. Daarbij zien wij de ChristenUnie en GroenLinks als onze meest natuurlijke samenwerkingspartners en zien wij veel overeenkomsten met D66. Daarnaast hebben wij onze voorkeur aangegeven voor een college van vijf partijen. Een zes partijen-coalitie lijkt ons onwerkbaar. Daarnaast is het voor de PvdA, een kleine partij, niet aantrekkelijk om in een college te zitten waarbij wij niet nodig zijn voor een meerderheid. Het allerbelangrijkste is dat wij het niet zien zitten om bij de vier oude coalitiepartijen aan te schuiven. De afgelopen vier jaar hebben wij stevig oppositie gevoerd. Daarom zou het niet geloofwaardig zijn als wij bij de vier oude coalitiepartijen aanschuiven. Wij zijn dus voor een coalitie bestaande uit vijf partijen. Gezien onze voorkeur voor een samenwerking met de drie genoemde partijen zou het CDA of de VVD daar goed bij passen. Wij zijn blij dat het CDA heeft aangegeven die uitdaging aan te willen gaan. Wij zien met deze partij veel raakvlakken, bijvoorbeeld op het gebied van de leefbaarheid in de kleine kernen, de sociale functie van het openbaar vervoer en de woningbouw. Wij proeven bij alle vijf de partijen een constructieve houding om te werken aan een daadkrachtig akkoord waarin wij graag de partijen die geen deel uitmaken van GS de ruimte willen geven om hun eigen idee in te brengen, zowel tijdens de formatie als vooral daarna. Aangezien wij deze ruimte de afgelopen vier jaar af en toe gemist hebben, zullen wij daar extra scherp op blijven letten.

De VOORZITTER: Dank u wel, mevrouw d'Hondt. Wij wensen de heer Van Muilekom van harte beterschap.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Utrecht is prachtig. Deze openingszin heb ik al heel vaak gebruikt. Maar het is echt waar. Toen ik vanmorgen door de provincie fietste en de prachtige buitenplaatsen, mooie landschappen, de fietspaden en de koeien in de wei zag, dacht ik: "Wauw, daarvoor doen wij het."

Toch, onder een stralende voorjaarszon is alles mooi. Er zijn ook donkere wolken; dingen die niet zo best gaan. Gisteren hebben wij een bustour gemaakt en hebben wij een aantal dingen gezien waar wij uitdagingen zagen. Naast fleurige forten hebben wij in Utrecht verzakkende veenlagen, een energietransitie die heel noodzakelijk is, maar waar ons landschap niet mooier van gaat worden. De uitgestrekte weilanden in het Groene Hart waar projectontwikkelaars watertandend naar kijken. Hoe gaan wij daarmee om? Wij hebben genoeg te doen. Dit zijn uitdagingen die niet te lang meer kunnen wachten. Het is daarom goed dat wij haast maken met de formatie.

Informateur Van Ojik heeft, samen met de griffier en de ambtelijke organisatie, de afgelopen weken heel veel gesprekken gevoerd en goed werk verricht. De ChristenUnie stemt in met het advies dat voor ligt en bedankt de informateur en griffier hartelijk hiervoor. Wat ons betreft is het een goed idee om dit team, onder leiding van de heer Van Ojik, in de volgende fase mee te nemen.

Inhoudelijk herkennen wij ons in dit advies. Het leest als een aantal stappen en adviezen die logisch in elkaar passen. Het advies om met deze vijf partijen te bouwen aan een nieuw provinciebestuur zorgt voor een helder, groen profiel. Dat bevalt ons wel. Wij voelen ons verwant aan het boerengroen van het CDA en de uitgangspunten van rentmeesterschap, sociale rechtvaardigheid en publieke gerechtigheid. Daarnaast past het duurzame groen van GroenLinks ons, evenals de groene bestuurlijke benadering van D66 en de solidariteitsbenadering van de PvdA is onmisbaar om al dit groen eerlijk te verdelen. De ChristenUnie kan daarbij aanhaken.

Tegelijk lijkt deze informatieronde ook wat verliezers te kennen: het oranje van de VVD en SGP, het rood van de SP en van FvD, het paars van 50Plus, Denk-blauw en de veelkleurige vlinders en vogels van de PvdD en de meeuw van de PVV. Toch zei ik net bewust dat het lijkt alsof er verliezers zijn van deze ronde. Als wij in Utrecht willen bouwen aan een nieuwe bestuurscultuur, dan moeten wij dat samen doen. In het advies staat dat letterlijk: "Het vormgeven van een dergelijke bestuurscultuur begint met een transparant en open formatieproces waarbij alle partijen die dat willen, ongeacht of ze deel uit maken van een toekomstig college, betrokken kunnen zijn." Wat de ChristenUnie betreft zetten wij vandaag een nieuwe stap in die richting. Een spannende stap. Voetje voor voetje zullen wij moeten leren hoe wij dit gaan doen en wat werkbaar is. Ik nodig graag iedere partij uit om daarin mee te doen. Laten wij elkaar geen hak zetten, maar het beste been voorzetten.

Laat dit niet het einde zijn van de gezamenlijke ambitie om breed samen te werken aan een goed bestuur. Laat dit juist het begin zijn. Laat dit niet alleen het begin zijn van de creatie van een nieuw college, laat dit vooral het begin zijn van co-creatie waarin iedereen een bijdrage levert aan ons provinciebestuur. Laat dit niet het einde zijn van een informatieronde met dertien partijen, maar laat dit het begin zijn van een volgende ronde. Laten wij de komende vier jaar steeds weer nieuwe informatieronden starten, steeds weer nieuwsgierig naar ieders drijfveren en ambities, zorgen en vragen, uitdagingen en oplossingen. Ik weet niet of de heer Van Ojik bereid is om ons vier jaar lang als informateur te begeleiden. Het is goed als wij dat zelf leren doen.

Laten wij samen onze bestuurscultuur veranderen. Laten wij niet minder, maar meer samenwerken. Laten wij niet langer afstandelijk Raad van Toezicht spelen, maar laten wij samenwerken vanuit betrokken opdrachtgeverschap. Laten wij samen een procesakkoord opstellen waarin wij basisregels afspreken hoe wij dit allemaal vorm willen geven. Laten wij zo een basishygiëne bepalen voor een goed bestuur en voor de zo gewenste nieuwe bestuurscultuur. Laten wij samenwerken aan een brede statenagenda met ambities en kaders.

De ChristenUnie ziet er naar uit om zo breed mogelijk samen te werken. Onze focus ligt daarbij op Provinciale Staten en niet per se op het college van Gedeputeerde Staten. Juist daarom is een zes-partijcoalitie voor ons onwenselijk, omdat de focus dan meer naar het college gaat en het in de kruiswaggen houden van alle kikkers. Het debat moet in deze zaal plaatsvinden in de Staten. Dat is de plek om zoveel mogelijk onze veelkleurigheid te laten spreken en iedereen recht te doen aan de eigen opvattingen en inbreng. In een democratie krijg je een keer in de vier jaar de kans om opnieuw te beginnen, om te resetten. Laat dit vanavond een nieuw begin zijn. Laten wij samen die eerste stap zetten en tot een gezamenlijk succes maken.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik dank de heer Van Ojik voor het buitengewoon plezierige gesprek dat wij gevoerd hebben. Dat was heel open en transparant. Zo hoort het te gaan. Ik heb geen uitgebreide tekst voorbereid, maar ik zal door de brief lopen die de heer Van Ojik heeft geschreven en in haken op wat een aantal collega's gezegd hebben.

Mijn fractie maakt het weinig uit of er vijf of zes partijen in het college komen te zitten. Ik heb al eens eerder gezegd dat ik niet snap dat jullie niet met zijn allen fuseren. Dan houden wij aan die kant de SP over en aan de andere kant de PVV en FvD. Voor de rest willen jullie allemaal ongeveer hetzelfde. Ik snap de poppenkast van vandaag niet helemaal, want de VVD heeft acht jaar lang links beleid gevoerd. Zij moet heel erg haar best doen om mee te mogen doen aan nog linkser beleid. Dat is een vreemde gewaarwording. Ik begrijp niet waarom het CDA of de VVD zich moet aansluiten bij de coalitie om een nieuwe start te kunnen maken. Wat is daarvoor de reden?

Waarom kunnen wij al zeggen dat wij een nieuwe start maken als er nog helemaal geen aanleiding is om te denken dat er een nieuwe start is. Wij hebben nog geen jaarrekening. Wij hebben een fractievoorzittersoverleg gehad waaruit ik begreep dat de informatievoorziening eerder geknepen wordt dan groter wordt. Dat zijn niet de tekenen dat het transparanter en beter wordt. Sommigen horen het nog, maar ik kom uit Rotterdam en zeg altijd: je hebt geen woorden, maar daden. Kom eerst je verplichtingen na, zeker voor wat betreft de informatieverstrekking aan de Staten. Dat ga ik pas goed vinden als dat op orde is en de antwoorden naar waarheid worden beantwoord.

Wij koersen af op een ultralinks college. Dan gaan de lasten omhoog en de bereikbaarheid gaat daaronder leiden, omdat men denkt dat veel mensen elke dag van Woerden naar Veenendaal willen fietsen. Dat schijnt hoog op de agenda te staan. Ik maak mij grote zorgen over de leefomgeving en het landschap van deze provincie met alle zonnepanelen en windmolens die er niet toe doen. Ik hoorde van de heer Van Essen zojuist het klimaat voor de laatste keer waarschuwen. Ik hoop dat het indruk heeft gemaakt.

Het lijkt erop dat de taken van de provincie worden uitgebreid met sociale onderwerpen en inclusiviteit. Ik hoop met name dat het laatste de inclusiviteit van opinies en politieke meningen is, want dan ben ik daar een voorstander van. Ik zou graag van de informateur horen welke andere sociale onderwerpen aan de kerntaken van de provincie toegevoegd moeten worden en of er al een idee is welke taken dan geschrapt worden, want wij hebben maar een portemonnee.

Ik heb nog een laatste opmerking over de bestuurscultuur en alles wat daarover staat op de derde bladzijde van het rapport van de informateur. Dat heb ik allemaal al gehoord vier jaar geleden. Toen werd er gezegd dat er naar de oppositie geluisterd moest worden en dat wij moeten verbinden. Dat viel tegen in de praktijk, want toen het erop aankwam steunden de coalitiepartijen het college op de meest onmogelijke momenten. Hoezo verbinding met de samenleving en de oppositie als er dossiers voorbij zijn gekomen waarvan iedereen heeft moeten vaststellen dat het absoluut niet kan. Waarom zou ik geloven dat deze praatjes over verbinding wel gemeend zijn?

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! De PvdD dankt de informateur en de griffie voor het vele werk dat de afgelopen periode is verricht. Wij hebben het gesprek met de informateur als zeer prettig ervaren en wij voelden ons gehoord, hoewel het resultaat niet helemaal naar onze zin is. Wat ons betreft valt er nog weinig te duiden. De partijen worden ingevuld, maar de inhoudelijke keuzes moeten nog gemaakt worden en of de richting daadwerkelijk groen-progressief wordt moet nog blijken.

Zojuist werden de termen en uitgangspunten genoemd, zoals trendbreuk, harde reset, gezamenlijke opgave en eensgezindheid. Dit zijn mooie uitgangspunten voor een proces dat tot op heden niet laat zien dat daar vanuit gewerkt wordt bij de vorming van een nieuwe coalitie. Tot op heden is het meer een voorzetting van hoe het was. De meerderheid van de partijen kiest voor een meerderheidscoalitie. Een kleinere coalitie geeft meer ruimteonderzoek en geld over te houden voor de oppositie, zoals genoemd in de rapportage van de informateur. De PvdD ziet kansen voor een groen-progressieve invulling, maar zoals gezegd zal uit het verdere proces moeten blijken of de vier of vijf genoemde partijen deze keus durven te maken. Wij staan open om een constructieve bijdrage te leveren. Of het via wisselende meerderheden kan of via deelakkoorden gaan wij merken verderop in het proces.

De geluiden die uit de verschillende partijstandpunten naar voren komen klinken aardig. Een 'groen-progressieve signatuur met een open bestuurscultuur' is wat verschillende partijen willen. De PvdD daagt met name D66, GroenLinks, ChristenUnie en PvdA uit om deze woorden waar te maken de komende tijd. Wij doen daarbij de aanbeveling dat er geld wordt overgehouden voor de oppositie.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de heer Van Ojik. Wij hebben de gesprekken als uitermate prettig ervaren en wij weten dat daaraan veel werk ten grondslag heeft gelegen. Wij hebben steun voor het voorstel van de informateur. Dit was ons voorstel in de gesprekken en het was fijn dat dit opgevolgd wordt. Dat zou vaker moeten gebeuren, want wij hebben vaker mooie voorstellen. De heer Van Schie stelde een vraag over de zes partijen-coalitie. Volgens de SP zou er dan een soort homeopathische verdunning moeten ontstaan bij de verdeling van de portefeuilles. Daarvan zijn wij geen voorstander. Daarnaast zijn wij geen voorstander van een statenbreed akkoord. Wij zien wel graag de aandacht voor de openbaarheid van het bestuur. Wij zijn een openbaar bestuur en daarbij hoort geen geheimzinnige achterkamertjespolitiek. Wij kunnen ons het beste richten op hoe het staat in de Wet openbaarheid van bestuur: 'openbaar, tenzij!'.

Tevens vragen wij nogmaals aandacht voor de westelijke ontsluiting van Amersfoort. Laten wij daar nog eens nuchter naar kijken, want wij kunnen ons geld wel beter gebruiken. Het antwoord op de vraag van de heer Van Essen luidt: doorgaan met de heer Van Ojik heeft onze steun.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! Informatuur Van Ojik: dank u wel. Daar staan wij weer. Drie weken na het eerste duidingsdebat opnieuw een duiding. Een duiding van een proces en een duiding van de uitkomst van dat proces en een vooruitblik op wat nog komen gaat. Samengevat is het: links kiest voor de binnenbocht.

Het gesprek met de informatuur hebben wij als constructief en plezierig ervaren, waarschijnlijk door de gemene delers in FoodValley. Wij hadden er na afloop van het gesprek vertrouwen in dat de informatuur open stond voor creatievere vormen van coalitievorming dan zo snel mogelijk naar een nieuwe meerderheidscoalitie toewerken. Wij waren verbaasd over de tussentijdse conclusie dat de informatuur had opgehaald dat alle partijen graag zo breed mogelijk wilden samenwerken op de inhoud en alle partijen wilden voorkomen dat er binnen korte tijd weer een nieuwe coalitie-oppositie tegenstelling zou komen.

Tegelijk heeft de informatuur echter voorgesteld om op basis van vier criteria verder te praten met zes partijen – GroenLinks, VVD, D66, CDA, PvdA en ChristenUnie. Wij waren verrast door het nieuwsbericht dat zes partijen hadden aangegeven gezamenlijk verder te willen, terwijl de SGP nooit gezegd heeft dat wij niet verder zouden willen. Later zagen wij de andere criteria, zoals grootte. Op basis van dat criterium is het logisch dat de SGP is afgefallen. Wat ons betreft is het geen onredelijke stap om verder te praten met de zes partijen, maar wel een stap die te vroeg kwam. Immers was er het verlangen om met elkaar zo breed mogelijk gaan praten over de inhoud. Waarom zijn wij toen al gaan aancoersen op een selectie van de coalitiepartijen? Volgens de informatuur moesten wij deze stap echter beslist niet zien als een filtering van partijen die in aanmerking zouden komen voor een coalitie, maar eerder als een processtap om op een gestructureerde manier door te kunnen praten over de inhoud. Anderhalve week later weten wij dat het wel degelijk om een filtering ging, waarbij nog een partij moest worden afgeschud om te komen tot de droomcoalitie van GroenLinks, namelijk de VVD. Wij hebben daarover de volgende vragen aan de informatuur:

- Waarom hebt u ervoor gekozen zo snel mogelijk aan te coersen op een selectie van partijen en niet eerst voor een fase waarin er inhoudelijk gesproken zou kunnen worden over de uitdagingen waar de provincie voor staat?
- Hoe hebt u recht gedaan aan de breed gedragen wens om tot een bredere Statenagenda of bijvoorbeeld deelakkoorden te komen?

De uitkomst vinden wij zeer onbevredigend. De verkiezingen zijn gewonnen door GroenLinks in de stad en door VVD en FvD in de buitenring. Wij hebben er vanaf het begin voor gepleit dat GroenLinks en FvD samen zouden moeten proberen de tegenstellingen te overbruggen en te komen tot een gedragen programma. Daarmee doe je recht aan de uitslag en maak je verbinding met een breed palet aan kiezers. Logische partijen die zouden kunnen aansluiten zijn dan de ChristenUnie en bijvoorbeeld de VVD. GroenLinks vond het echter nodig om al in het eerste gesprek niet alleen SGP en PVV, maar ook FvD uit te sluiten van coalitiedeelname. 20% van het electoraat stemde op een partij die volgens GroenLinks zo ver bij haar idealen vandaan staat dat er geen ruimte is voor coalitiedeelname. Ik zou zeggen: "Dag inclusiviteit, hoi stigma." Als PVV, FvD en SGP te rechts zijn voor een coalitie, waarom zou GL dan niet te links zijn? Oftewel: waarom zou er in een coalitie wel ruimte voor de linkerflank, maar niet voor de rechterflank?

Met deze polariserende opstelling van GroenLinks in ons achterhoofd zouden wij een coalitie adviseren van VVD, CDA, D66, PvdA en ChristenUnie. Deze partijen hebben het natuurlijke profiel om verschillen te kunnen overbruggen in plaats van onnodig te polariseren. De VVD en het CDA zouden scherp gehouden worden door winnaar FvD. De andere partijen door de andere winnaar GroenLinks. De huidige uitkomst is echter een keuze. Een keuze om de rechterkant van het electoraat te laten liggen in de coalitievorming. Een keuze voor de stedelijke kiezer. Wij vinden dat een zorgelijk signaal. Hoe kan een inwoner van Renswoude of van Vijfheerenlanden zich vertegenwoordigd voelen door een

college die gedomineerd wordt door partijen waar men nauwelijks op heeft gestemd en een politieke kleur heeft waarin men zich niet herkent? Uit de analyse van het aantal stemmen blijkt dat er nergens voor de huidige coalitie buiten de steden een meerderheid is qua draagvlak in procenten van stemmen. Daarom hebben wij de volgende vraag aan de informateur. Kunt u beargumenteren waarom u denkt dat u recht hebt gedaan aan de verkiezingsuitslag? Een vraag aan de formerende partijen is: hoe gaat u de belangen van het platteland de komende vier jaar behartigen?

Uiteraard zien wij uit naar het vervolg. Wij hopen dat de vijf partijen die aan tafel zitten na de binnenbocht toch hun herhaaldelijk gedane toezeggingen handhaven om te gaan voor een zo breed mogelijk draagvlak. Wij zien uit naar de uitnodiging voor de gesprekken waar wij graag onze ambassadeursrol voor de regio vervullen.

Wij herkenden ons in bijna niets van wat GroenLinks in het gesprek met de informateur heeft aangegeven. Er was echter een zin waarin wij ons volledig konden vinden, deze luidt: "GroenLinks hecht groot belang aan de kwaliteit van de collegeleden. De gedeputeerden moeten vanaf de start op een breed vertrouwen rekenen, ook bij een ruime meerderheid van de Staten." Wij hopen dat GroenLinks op dit punt even vasthoudend is als in de strijd voor haar droomcoalitie.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Wat zijn wij eigenlijk? Wij zijn volksvertegenwoordigers. Wij hebben allemaal onze achterban, maar in principe moeten wij er voor iedereen zijn. Als ik naar de supermarkt ga, dan kom ik niet in een campingoutfit en zorg ik dat ik altijd veel tijd heb voor de mensen die mij aanspreken. Daarvoor ga ik op terrassen zitten, ga ik het café in enzovoorts. Dat vind ik een taak van een volksvertegenwoordiger. Daarvoor zit ik in de Staten voor 50Plus. 50Plus is een partij die er voor iedereen is; rijk en arm. Wij zetten ons enorm in voor openbaar vervoer. Als je rijk bent, dan kun je wel een auto hebben of twee of drie en als je arm bent heb je een auto minder of haal je er een bij de sloop. Uiteindelijk mag je niet meer autorijden, omdat het niet meer gaat. Dan ben je weer afhankelijk van openbaar vervoer; rijk of arm. Daarnaast zet 50Plus zich in voor de pensioenen.

Heel vaak wordt aan mij gevraagd hoe ik het vind in de Staten en zegt men: "Wat een gedoe in de kranten." Dan zeg ik altijd: "Ja, dat komt ook weleens voor, maar ik vind het Statenwerk ontzettend leuk." Als zij dan doorvragen dan zeg ik: "Afgelopen tijd waren er weleens dingen waar ik niet bij wilde horen. Als ik het echter niet leuk zou vinden, dan had ik mij niet opnieuw verkiesbaar gesteld. Het is mijn passie en ik vind het nog steeds leuk." Ik heb altijd met alle partijen op een hele fijne, vriendelijke, goede en constructieve manier samengewerkt. Ik heb lang niet altijd alles direct bereikt, maar toen ik acht jaar geleden iets in de Staten naar voren bracht vroeg iedereen zich af waarover ik het had. Het grappige is dat in bijna alle verkiezingsprogramma's onze punten zijn overgenomen. Dan heb ik niet gescoord met een amendement of een motie, maar ik heb wel kantelpunten bereikt. Die kantelpunten moeten wij behouden of ervoor zorgen dat het steeds doorgaat.

Als mij in de supermarkt gevraagd wordt wat ik van de vorming van de huidige coalitie vind, dan zou ik zeggen: "Ja, niet helemaal mij keuze." 50Plus houdt meer van een afspiegelingscollege, omdat je het altijd met elkaar moet doen. De meerderheid moet niet aan de ene kant verder zijn dan aan de andere kant, want uiteindelijk neemt iedereen het over in het verkiezingsprogramma als het goede punten zijn. Alles beweegt. Wij spreken over de energietransitie, maar je hoort direct de tegengeluiden. Bijvoorbeeld dat alle vlinders doodgaan door de windmolens. Daarnaast is het een gehaktmolen voor ganzen, maar daar willen wij vanaf. Van vlinders kunnen wij niet af, want die hebben wij heel hard nodig. Zo blijft alles in beweging. Iedere twee jaar is alles weer anders of moet je het beleid bijstellen.

Dank aan de heer Van Ojik voor zijn voorstel. Toch zou ik het niet op deze manier doen. Als de VVD en het CDA niet bij de coalitie zit, dan gaat er veel parate kennis verloren. Er zijn dossiers die nog niet klaar zijn. Als je de mensen die hierbij betrokken waren niet meer van dichtbij laat meedoen, dan gaat er veel kennis verloren en zijn wij wellicht nog veel langer met deze dossiers bezig. Dat is het signaal dat ik aan u meegeef en aan de partijen die met elkaar gaan praten. Houd vast aan de kennis die de voortgang van de dossiers die er nog liggen kunnen versnellen, zodat wij daar een streep onder kunnen

zetten. Uiteindelijk gaan wij allemaal naar het lintje dat doorgeknipt wordt en gaat de tram rijden. Dat is in Amsterdam gebeurd en niemand spreekt er meer over en iedereen is enthousiast. De VVD en het CDA horen in ieder geval bij de coalitie.

Mevrouw BITTICK (DENK): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de heer Van Ojik voor de fijne gesprekken en het harde werk dat heeft geleid tot dit document. DENK is een nieuwe partij en dat brengt nadelen en voordelen met zich mee. Wij hebben namelijk voor deze periode een tijdje van een afstand mee kunnen kijken en kunnen observeren. Van sommige dingen zijn wij wel geschrokken, zoals het Uithoflijn-dossier en de nog niet goedgekeurde jaarrekening. Ondanks dat wij tijdens de formatie hebben aangegeven dat wij ons bescheiden opstellen in dit proces, zijn wij niet zonder mening. Er worden nieuwe en vaak kleinere partijen weleens stilletjes en soms minder stilletjes verweten dat wij voor versplintering zorgen, maar eigenlijk zien wij een lichtpuntje in deze versplintering. Wij zien namelijk dat je niet zomaar meer een aantal partijen kunt pakken die al jaren de coalitie hebben gevormd met daar tegenover een duidelijke oppositie. Wij worden hier gedwongen om de samenwerking met elkaar op te zoeken, met elkaar te praten en na te denken over hoe het anders moet en hoe wij elkaar kunnen vinden. Daarin zien wij een lichtpuntje.

Tijdens ons eerste gesprek hebben wij aan de informateur gevraagd om naar een minderheidscoalitie te kijken of een vorm waarin wij werken met deelakkoorden. Dat leek op een voorstel dat niet helemaal realistisch is en waarvan je je kunt afvragen of je het moet willen. Wij denken echter dat wij in Utrecht radicale keuzes mogen maken om voor deze verbetering te zorgen. Onze vraag was: trek de oppositie en coalitie dicht naar elkaar toe. Daarom is een zes partijen-coalitie volgens ons niet wenselijk.

Er is een aantal zaken die DENK belangrijk vindt, bijvoorbeeld de verhoudingen binnen de Staten tussen de coalitie en de oppositie verbeteren en de verhouding van de Staten naar de burger toe verbeteren. Om die reden hebben wij aangegeven dat wij het absoluut niet wenselijk vinden om in de oude vorm door te gaan met dezelfde partijen. De coalitie moet een nieuwe samenstelling krijgen ten opzichte van de vorige coalitie. In de oude vorm kunnen wij niet verder. Wij zien deze verkiezingen niet als een reset, maar dat wij verdergaan met waar wij een paar maanden geleden zijn gebleven. Wij hopen een groene en linkse coalitie te zien. Wat dat betreft kunnen wij ons vinden in de samenstelling zoals voorgesteld door de heer Van Ojik. Wij hebben voorgesteld om naar een constructie te kijken waarin de coalitie de oppositie nodig heeft om op die manier kampvorming te voorkomen. Hierin zijn wij tevreden met het voorstel, omdat de oppositie op deze manier dicht bij de coalitie staat.

Wij hebben een aantal kritische noten op het vervolg van het proces. Gelukkig is hier en daar wel de wens uitgesproken om de toekomstige oppositie goed te betrekken bij het proces, maar mijn partij ziet graag concrete afspraken. Er is een aantal onderwerpen waarvan wij de coalitie bij het schrijven van het coalitieakkoord bewust willen maken. Wij zouden graag wat waarborgen willen over het betrekken van de oppositie en vragen de informateur hier om.

Op kritische punten in het proces willen wij sessies inplannen waarbij de oppositie input kan leveren op het conceptakkoord. Wij horen graag de openbare toezegging dat van alle partijen die aan tafel gaan zitten dat alle documenten en doorrekeningen na afloop openbaar worden gesteld voor de oppositie. Wij verwachten niet veel weerstand gezien alle uitspraken die tot nu toe gedaan zijn. Wij verwachten dat dit wel goed zal komen. Wij zijn voorzichtig enthousiast.

De VOORZITTER: Na de rapportage van de informateur Van Ojik bent u allen in de gelegenheid geweest om daarop te reageren. Ik zoek naar consensus over welke vervolgstap wij zetten. Mijn voorstel is dat de heer Van Ojik een aantal vragen beantwoordt en dat ik daarna de gelegenheid geef aan alle fractievoorzitters om daarop te reageren en te proberen met elkaar overeenstemming te bereiken over de vervolgstappen. Dat kan wat meer in een gespreksvorm plaatsvinden. Ik stel voor om dat niet meer vanaf het spreekgestoelte te doen, maar vanachter de microfoon. Nadat een aantal fracties het woord heeft gehad kunnen wij kijken of daaruit een afspraak kan ontstaan. Mijn idee is om eerst de heer Van Ojik en daarna u in de gelegenheid te stellen om met elkaar in gesprek te gaan. Is dat akkoord?

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Is het een idee om naar de reactie van de heer Van Ojik een korte schorsing te houden, zodat iedere partij met de eigen fractie kan overleggen en kan reflecteren op de inbreng van de andere fracties?

De VOORZITTER: Dat is prima. Wij zullen de vergadering voortzetten in deze volgorde.

De heer VAN OJIK (informatuur): Mijnheer de voorzitter! De laatste woorden van mevrouw Bittich waren voorzichtig enthousiast. Dat blijft in mijn hoofd resoneren. Er waren echter wat kritische vragen. Ik zal proberen op de vragen kort te antwoorden, zonder te vervallen in uitgebreide nieuwe toelichtingen. Ik doe dat in de volgorde waarin de vragen zijn gesteld. Ik begin met u te bedanken voor alle bedankjes in mijn richting. De sfeer kan niet meer stuk.

Ik begin met de vraag van de heer Van Schie: vond je zelf niet dat je te weinig tijd had om het proces helemaal rustig af te lopen? In het verslag heb ik aangegeven dat het nog niet klaar is. Ik kan nog niet tot een eenduidige conclusie komen, omdat ik heb vastgesteld dat er in de Staten breed de voorkeur wordt gegeven aan een meerderheidscoalitie. Ik heb kennis genomen van de fracties, zoals FvD, die hebben gevraagd om na te denken over een minderheidscoalitie. Dit kunt u teruglezen in het verslag. De bijlagen bij de brief horen er eveneens bij. In de bijlagen wordt het FvD uitgebreid genoemd. Daar in staat het standpunt van het FvD hopelijk goed geformuleerd. De conclusie is dat er in deze Staten breed de wens is om tot een meerderheidscoalitie te komen. Er is echter voor geen enkele meerderheidscoalitie reeds een meerderheid. Als je het verslag in een zin moet samenvatten, dan is dat de conclusie. Dat betekent dat ik op de vraag van de heer Van Schie moet antwoorden: Nee, het is nog niet klaar. Naar mijn idee betekent dit dat er een vervolgstap moet komen. Dat is wat veel fracties eveneens gezegd hebben. U gaat er zelf over hoe die vervolgstap eruit moet zien. Op het moment dat je niet tot een eensluidende conclusie bent gekomen, heb je te weinig tijd gehad.

Zowel door de fractie van de VVD als het CDA is de vraag gesteld wat in wezen het bezwaar is tegen een zes partijen-coalitie. Daar geldt dat de informatuur datgene zegt dat hij in alle gesprekken heeft gehoord. In de brief heb ik daar verslag van gedaan. Op pagina twee staat dat er meerdere redenen zijn gegeven om niet voor een zes partijen-coalitie te kiezen: "Voor een coalitie met 34 zetels in de Staten wordt het wel erg eenvoudig de oppositie te passeren." De coalitie wordt een massief blok als deze bestaat uit zes partijen. Dat argument is door een aantal fracties gegeven. Aan de andere kant is niemand van die partijen nodig voor een meerderheid. Dat leidt paradoxaal genoeg tot een instabiel college, omdat je met heel veel bent. Sommigen ervaren dat als een voordeel, maar ik heb vastgesteld dat het grootste deel van de partijen dat niet als een voordeel beschouwd en gezegd heeft dat dit geen goed idee is. Er zijn andere argumenten genoemd, zoals dat het teveel een voortzetting is van de oude bestuurscultuur, los van wat dat precies is en hoe je dat definieert. Wat in de brief staat is wat ik hierover kan zeggen. Als ik meer zeg, dan ga ik mijn eigen rol te buiten. Ik heb genoteerd wat meerderen van u daarover gezegd hebben, in ieder geval de vier partijen waarmee ik verder heb gesproken, niet zijnde het CDA en de VVD.

De heer Weijers van het FvD maakte de opmerking dat in het verslag wordt gesproken over de manier waarop de zes partijen zich tot elkaar verhouden. In het kader van de gewenste transparantie is het heel goed dat de verslagen van alle dertien partijen bij de openbare stukken zitten, zodat u allemaal van elkaar kunt zien wat er is gezegd. Een minderheidscoalitie is door het FvD zeer uitdrukkelijk geopperd als een mogelijkheid met daarnaast deelakkoorden in de Staten. Het gesprek met het FvD heb ik in die zin als zeer constructief ervaren. Van de zijde van het FvD is het aanbod gedaan om op heel veel terreinen mee te denken en mee te werken aan een collegeprogramma. Er zijn echter ook dingen waarvan het FvD heeft gezegd dat wij niet op haar kunnen rekenen, zoals bij de energietransitie. Op basis daarvan heb ik de conclusie getrokken dat er geen enkele partij is die het FvD uitsluit. Ik heb de conclusie getrokken dat op basis van die inhoudelijke verschillen en de voorkeur die het FvD zelf in het gesprek heeft gegeven zij vooralsnog geen rol ziet voor het FvD in een klassieke meerderheidscoalitie. Dat heb ik letterlijk genomen en dat zult u mij niet kwalijk nemen, hoop ik. In die zin heb ik geprobeerd naar eer en geweten recht te doen aan de opvattingen en de opstelling van de grote winnaar van de verkiezingen. Dat vereist een zorgvuldig proces. Een informatuur geeft een advies waar die partij niet bij zit.

Anderen hebben ook gevraagd waarom zo snel een selectie is gemaakt, onder andere de heer Van den Dikkenberg stelde die vraag. Voor de inhoudelijke discussie is het goed als het bekend is wat de toekomstige rollen zijn van de mensen die daar aan tafel zitten. Ik hoop dat het uit het advies heel duidelijk is dat bij alle partijen de wens bestaat om de inhoudelijke discussie zo breed mogelijk en met een zo breed mogelijke betrokkenheid van binnen en buiten de Staten te voeren. Ik ben ervan overtuigd dat het wel van belang is dat je in de fase van formeren duidelijkheid krijgt over wie er in het college zit. In elk gesprek zorgt het voor de gewenste duidelijkheid als je van elkaar weet wat de rol is die je straks gaat aannemen. Iedereen heeft gezegd dat de coalitie en de oppositie, het college en de Staten niet tegenover elkaar moeten staan, maar met elkaar moeten werken aan de gemeenschappelijke uitdagingen in deze mooie provincie. Helderheid scheppen over de rollen is de taak van de informateur en de taak die u mij hebt gegeven. Dan kan ik niet anders dan te zeggen dat wij van dertien partijen geleidelijk aan op basis van deze criteria die zich in de loop van de gesprekken gevormd hebben terug gaan naar vijf partijen. Dat zijn inderdaad meerdere criteria die van tevoren niet bekend waren, maar zich in de loop van de gesprekken hebben gevormd. Dat vind ik legitiem. Ik spreek met dertien partijen en van tevoren heb ik geen idee wat u allemaal gaat zeggen. Er wordt mij wel gevraagd om een proces van selectie te maken en te beargumenteren. Ik heb geprobeerd helderheid te geven over de criteria die ik daarbij gehanteerd hebt. Het staat u uiteraard vrij om daarover anders te denken of het niet met die criteria eens te zijn.

De heer Boswijk van het CDA heeft aangegeven dat hij vereerd is met het vertrouwen dat men in het CDA heeft uitgesproken, maar graag wil weten waarom de keuze op het CDA is gevallen. Het is niet zo dat daarin een gigantische kloof werd gezien tussen een college met de VVD of een college met het CDA. Het is wel zo dat bij vier van de zes partijen duidelijk de wens leeft om niet in een college te gaan waarvan beide partijen deel uitmaken. Ik heb zojuist toegelicht waarom een zes partijen-coalitie niet wenselijk wordt geacht en waarom de vier partijen voor elkaar gekozen hebben. De reden dat daar een zekere voorkeur voor het CDA is uitgesproken, heeft te maken met inhoudelijke overwegingen en het gevoel dat er dan een compacter en wat meer eensgezind college is en met een grotere breuk met de bestuurscultuur zoals deze gewenst wordt. Ik zeg niet of dit terecht is of niet, maar wat ik heb gehoord. Daarnaast heeft het te maken met de wens een politiek brede coalitie te vormen.

De heer Dercksen zei dat het een ultralinks college wordt, maar ik weet niet of het CDA, ChristenUnie en D66 zich in dat etiket herkennen. Vanuit Den Haag weet ik dat de heer Pechtold het niet leuk vond als je tegen hem zei dat hij links was. Dat beschouwde hij niet als een compliment. Dat kan hier in de Staten heel anders liggen, dat weet ik niet. Ik vraag u om door de oogbellen te kijken naar het college dat begint met het CDA aan de ene kant en eindigt met GroenLinks aan de andere kant. Daartussen zitten PvdA, ChristenUnie en D66. Stel uzelf dan eens de vraag of u toch niet vindt dat dit een redelijke afspiegeling is van de diversiteit die in deze provincie gevonden kan worden. Ik ben heel graag bereid om elke andere variant te onderzoeken, maar een college dat zo zou zijn samengesteld kan niet gezien worden als een links of ultralinks college.

De heer Dercksen vroeg hoe het zit met de inclusiviteit en het sociale domein. Wat heeft de provincie daarover te zeggen? Die vraag heb ik ook gesteld. Het antwoord dat daarop kwam was dat het de partijen niet gaat om het toevoegen van een nieuw takenpakket, maar dat je ervoor zorgt dat iedereen mee kan doen als je spreekt over de onderwerpen die wel onder de taken van de provincie vallen, zoals woningbouw, mobiliteit en de energietransitie. Dat betekent dat je de maatregelen neemt op een manier neemt waardoor iedereen in de provincie daarvan onderdeel kan uitmaken.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De informateur gebruikt wat eenvoudigere woorden voor het begrip 'inclusiviteit' door te zeggen dat iedereen kan meedoen. Echter, iedereen kan meedoen als wij een windmolen in jouw tuin zetten. Kijk naar Wijk bij Duurstede. Daar willen een heleboel mensen niet meedoen met de windmolens in Houten. Het is een vreemde platitude om te zeggen dat het inclusief is en iedereen gaat meedoen, terwijl het beleid bewijst dat veel mensen niet mee willen doen aan een aantal thema's die zij opgedrongen krijgen.

De heer VAN OJIK (informatuur): Mijnheer de voorzitter! Dit zijn vragen die de partijen zelf moeten beantwoorden. Ik heb het zo opgevat dat bij het nastreven van inclusiviteit de maatregelen die de provincie neemt, zoals een windmolen, de aanleg van een busbaan of het bouwen van woningen, het streven is om zoveel mogelijk inwoners van de provincie Utrecht bij het besluit te betrekken en baat te laten hebben. Ik zeg het in mijn eigen woorden. Dat gaat niet over het toevoegen van een nieuw domein aan datgene dat de provincie al doet, maar meer om een houding en een manier waarop je naar dossiers kijkt. Dat dit in Wijk bij Duurstede niet helemaal gelukt is doet daaraan niks af. De partijen moeten daarover verdere opheldering geven.

Mevrouw Keller zei iets wat ik graag nog een keer onderstreep. Zij maakte namelijk een opmerking over geld. Het gaat niet alleen over mooie woorden. Als je dat serieus neemt, dan hoort er boter bij de vis. D66 heeft daarop zeer veel nadruk gelegd in het gesprek. Uit alle gesprekken heb ik opgemaakt dat er de serieuze intentie is om dat te doen. U kunt dat met elkaar controleren en bespreken.

D66, PvdA en ChristenUnie hebben gezegd dat zij zich kunnen vinden in dit advies. Daar ben ik blij mee en niet verbaasd over. Het is namelijk niet in het advies gekomen, omdat ik dat een goed idee vond. Het is in het advies gekomen, omdat vier partijen die voorkeur duidelijk hebben uitgesproken. Als ik iets vergeten ben zal ik daar uiteraard nog op ingaan, maar ik hoop dat in de tweede ronde na de schorsing duidelijk wordt waaruit het vervolg van deze fase zal bestaan. Ik ben graag bereid om een rol te spelen in deze vervolgfase, uiteraard onder de voorwaarde dat het duidelijk is waaruit de opdracht bestaat. Ik wacht met spanning op de reacties van de fracties uit de Staten.

Mevrouw BITTICH (DENK): Mijnheer de voorzitter! Ik ben blij dat de heer Van Ojik mijn laatste opmerking heeft onthouden over voorzichtig enthousiast zijn, maar ik denk dat hij mijn vraag vergeten is. Ik mis de concrete toezeggingen waar ik om gevraagd heb.

De heer VAN OJIK (informatuur): Mijnheer de voorzitter! De twee punten waarop u een concrete toezegging vroeg zijn: het inplannen van sessies en het openbaar maken van alle documenten. Ik weet niet of ik in staat ben om die concrete toezeggingen te doen. Ik heb uw vraag bewust niet beantwoord, omdat ik uw vraag zie als een oproep aan de partijen die gaan onderhandelen. Ik geloof dat ik mijn rol niet zo breed moet opvatten dat ik zonder overleg met andere fracties of zonder een opdracht daarover tegen u kan zeggen dat het goed is. Dat is de reden dat ik uw vraag niet heb beantwoord. Er zijn meer vragen gesteld en opmerkingen gemaakt waarop in niet gereageerd heb, omdat ik daar niet over ga.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat de andere fractievoorzitters reageren op de verzoeken die in hun richting zijn gedaan.

De heer VAN OJIK (informatuur): Mijnheer de voorzitter! Door alle fracties is de intentie uitgesproken om maximale openheid en betrokkenheid te creëren in het vervolgproces. Als de informatuur er uitvoering aan kan geven, dan zal ik dat met groot enthousiasme doen. Uiteindelijk ga ik daar niet over, maar de formerende partijen.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Ik had opgemerkt dat de dossiers uit de vorige periode nog niet zijn afgesloten en dat er geen kennis verloren moet gaan. Heeft u dat in uw overweging meegenomen?

De heer VAN OJIK (informatuur): Mijnheer de voorzitter! U heeft gezegd dat het belangrijk is dat de kennis wordt vastgehouden. Ik ga ervan uit dat, ongeacht de vraag hoe het uiteindelijke college er uit komt te zien, in elk toekomstig college in zeer belangrijke mate partijen vertegenwoordigd zullen zijn die in het vorige college vertegenwoordigd waren. Ik ga ervan uit dat de organisatie zodanig is ingericht dat het punt van kennis behouden gegarandeerd is via de griffie en de ambtelijke organisatie. Velen van u hebben complimenten gemaakt in hun richting. Er bestaat een continuïteit in het bestuur van de provincie ongeacht welke partijen er in het college zitten. Beide is waar. Er zal geen totaal andere groep partijen de provincie gaan besturen en de continuïteit wordt door een deel gegarandeerd door de bestuurlijke organisatie.

De VOORZITTER: Ik stel voor om de vergadering te schorsen voor een kwartier. Om 22.10 uur zullen wij de vergadering heropenen. Ik schors de vergadering.

Schorsing van 21.54 uur tot 22.10 uur.

De VOORZITTER: Ik heropen de vergadering. Naar aanleiding van de rapportage van informateur Van Ojik beraadslagen wij wat een logische vervolgstap zou kunnen zijn. Wij hebben afgesproken dat u in deze tweede fase vooral met elkaar in gesprek gaat daarover. Om dat enigszins op gang te brengen volg ik de fractiegrootte. Op het moment dat u vragen aan elkaar hebt, kunt u deze onmiddellijk stellen zodat er een gesprek ontstaat.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Het is heel goed wat er over de tafel is gegaan. Een van de kernbegrippen waarover wij zojuist gesproken hebben ging over de bestuurscultuur. Wat betekent dit in de praktijk en hoe geven wij er invulling aan dat wij op een andere manier gaan samenwerken? Daarbij gaat het snel over de oppositie tegenover de coalitie. In die woorden zit al ingebakken dat de coalitie de provincie bestuurt en de oppositie daar tegenaan duwt en verandering probeert te bewerkstelligen. In die woorden zit de verandering die wij voorstaan, namelijk de collegepartijen en de niet-collegepartijen. Dat is wellicht een betere term.

Wij zitten vast in de manier van werken van de afgelopen jaren. Wij denken dat een partij die geen collegepartij is geen invloed heeft, daarvoor geen budget beschikbaar is en dat het lastig is om invloed te hebben op plannen. In mijn inbreng zojuist heb ik bewust genoemd dat wij een andere manier van werken voorstaan die ruimte geeft aan oppositiepartijen om met voorstellen te komen en dat de samenwerking met coalitiepartijen mogelijk moet zijn. Dat is een andere dynamiek. Als er wordt gesproken over de partijen die mogelijk een college gaan vormen, betekent dat niet dat de andere partijen buiten spel staan of geen invloed meer hebben. Sterker nog, op het moment dat het duidelijk is welke partijen samen een college gaan vormen, dan geeft dat helderheid over de rollen. Mevrouw Bittich van DENK vroeg of de partijen die de gesprekken gaan voeren kunnen toezeggen dat de oppositiepartijen aan tafel worden uitgenodigd. Mijn antwoord daarop is: ja. Vorige week is dit door alle partijen bevestigd. Op het moment dat het helder is welke partijen gezamenlijk de wens hebben om het college te vormen, dan is het wat ons betreft een van de eerste stappen om met alle partijen het gesprek te voeren over bijvoorbeeld de gezamenlijke agenda en in deeltafels input op te halen bij de Staten. De collegepartijen dragen wel de verantwoordelijkheid en leveren collegeleden. Wat dat betreft is het geen statenakkoord. Daarvoor is niet voldoende draagvlak. Een veel opener samenwerking betekent wel dat er veel meer invloed mogelijk is van niet-collegepartijen.

Dat raakt aan de zes partijen-coalitie. Er wordt gezegd dat een zes partijen-coalitie handig is, want dan heb je nog steeds een meerderheid als een partij niet meedoet. Dat is de bestuurscultuur waar GroenLinks vanaf wil. Dat gaat heel erg uit van een coalitie en als iemand buiten de boot valt is er gelukkig nog een meerderheid. Als je naar een opener samenwerking gaat, dan is het logisch dat je dat afspreekt op bepaalde onderwerpen. Dan moet je ervan op aan kunnen dat je elkaar steunt. Op andere onderwerpen of uitwerkingen heb je een opener samenwerking met de hele Staten.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! De heer Van Essen refereert aan mijn opmerking. Ik heb het niet bedoeld in de zin dat er nog steeds een meerderheid is als wij niet meedoen. Als je in een coalitie een brede vertegenwoordiging hebt uit de Staten en je probeert consensus te vinden, dan lukt dat soms niet bij de scherpe randjes. In de vorige periode hebben wij gemerkt dat er scherpe randjes aan zitten, want er zitten tegenstellingen in het college. Wij zijn breed genoeg gerepresenteerd om te zeggen dat je naar de Staten toegaat. Dan hoef je geen vaste afspraken te maken zoals de heer Van Essen schetst, maar kun je elkaar reeds bij aanvang wat lossen laten. Dat is de intentie van mijn uitspraak geweest. Als je dezelfde ambitie hebt met zes partijen om allerlei mooie dingen voor deze provincie te doen en het langetermijnperspectief te delen, dan hoef je elkaar niet door een strikt akkoord gevangen te houden. De ambitie is dan representatief en je kunt veel vrijer met de Staten omgaan om die ambitie nader in te vullen.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Bij verschillende partijen heb ik de zorg gehoord onvoldoende betrokken te zullen worden bij het vervolg. Ik hoop deze zorg weg te kunnen nemen door de toezegging dat alle partijen betrokken worden bij de agenda en de inhoudelijke tafels.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Is de heer Van Essen het met mij eens dat je de gederen gesloten moet houden bij een meerderheidscoalitie? Eigenlijk moet je af en toe de vrijheid hebben om een andere mening te hebben. Het mooie van een meerderheidscoalitie is dat een partij de vrijheid kan houden om toch een andere mening te hebben over een bepaald onderwerp. Misschien dat er anderen meegaan met de partij met een andere mening, maar dat is dan zo. Die vrijheid moet je hebben. Juist als je voor een meerderheidscoalitie gaat. Bent u dat met mij eens?

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! U redeneert vanuit de meerderheid en vanuit de coalitie. Voor de oppositie is er dan nog steeds niks te halen, terwijl het erover gaat dat de oppositie meer in stelling wordt gebracht. Het is niet zo dat wij alles in het midden gooien en kijken waarvoor er een meerderheid is. Dat is een manier van werken, maar dat is niet wat wij voorstellen. Het is wel goed om in onderwerpen of uitwerking van onderwerpen af te spreken dat je dat wel doet en dat je alle partijen uitnodigt om dingen in te vullen. Dat kan in het proces om te komen tot het coalitieakkoord. Daarvoor geldt dat de coalitiepartijen de keuze hebben wat er wel en niet in een akkoord komt, maar wel gehoord en meegenomen hebbende wat partijen aandragen. Als je die ruimte geeft, dan kan dat heel goed werken. Op het moment dat je gaat redeneren vanuit de coalitie met als enige doel om een meerderheid te halen voor alles wat wij hebben afgesproken, dan regel je de ruimte voor de oppositie dicht. Dat lijkt ons niet verstandig.

De VOORZITTER: Het is belangrijk dat elke fractie de gelegenheid krijgt om kort te reflecteren op hetgeen dat gezegd is in de eerste wisseling. Later krijgt u de gelegenheid om nadere vragen te stellen. Anders wordt het een een-op-een debat met de heer Van Essen, terwijl het de bedoeling is dat alle fracties zich uitspreken over de rapportages van de informateur en het voorstel dat hij gedaan heeft.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik hoorde de heer Van Essen duidelijk een open hand uitsteken naar iedereen die wil bijdragen aan het proces. Tegelijkertijd is hij met drie andere fracties vrij star in de vorm die er uit moet komen, namelijk een vijf partijen-coalitie. Van de negen partijen die niet tot de vier partijen behoren heb ik allerlei meningen gehoord. Zij hebben niet gezegd dat het per se een vijf partijen-coalitie moet zijn. Ons is nadrukkelijk al vier keer gevraagd of wij bereid zijn het CDA los te laten. Mijn vraag aan de vier partijen is of zij bereid zijn om het gesprek te voeren om een van de vier partijen los te laten als zij per se geen vijf partijen-coalitie willen. Of wordt dat alleen aan ons gevraagd, omdat wij het spreekwoordelijke vijfde wiel aan de wagen zijn? Dat zou mijn opdracht zijn voor de volgende fase, omdat wij nog niet helemaal klaar zijn met het werk doordat er geen consensus is over welke coalitie zich moet vormen. Wat ons betreft is het onderzoeken van de bestuurscultuur, wat dat is en hoe je dat kunt doorbreken een belangrijke vraag. Wij hebben de intentie opgedaan in de afgelopen periode om op een andere werkwijze tussen de Staten, de coalitie en het college te willen samenwerken. Wij moeten teruggaan naar de vragen die spelen op de inhoud. Wat zijn de grote opgaven binnen de dertien partijen waarvan wij het belangrijk vinden om in te brengen? Die inhoudelijke analyse is door de griffie gemaakt. Op grond daarvan moeten wij kijken waar een goed college bij past. Of dat een vier, vijf of zes partijen-coalitie moet zijn gaat over de bestuurscultuur, want dat is blijkbaar het format dat het moet zijn. Wij hebben heel openlijk gezegd dat iedere variant nog tot de mogelijkheden behoort, maar wij merken een vrij starre houding bij de vier dat het maar op een manier kan. Dat vinden wij jammer, want wij hebben in de gesprekken nadrukkelijk alle opties aangegeven. Dat zijn er meer dan de drie opties die in de analyse van de informateur zitten.

Mijn vraag aan de heer Van Ojik zou zijn: bent u bereid om een nieuwe ronde te doen die breder is dan de vier, twee of zes partijen. Kan iedereen die zijn hand opsteekt om in de tweede ronde betrokken worden wat de informateur betreft? Is hij bereid het vraagstuk van de bestuurscultuur die doorbroken moet worden en de werkwijze die wij voorstaan in het vervolgproces daar breed neer te leggen?

De heer WEIJERS (FvD): Mijnheer de voorzitter! De belangrijkste opmerking in de eerste termijn bij monde van de heer Van Ojik was dat het huidige voorstel voor de coalitiesamenstelling van de vier partijen aangevuld met het CDA of de VVD heel goed de belangen, meningen, opvattingen en verkiezingsuitslag van Utrecht representeert. Dat is de coalitie. De coalitie sluit een coalitieakkoord waarin een programma staat met al deze elementen. Wij laten ons graag verrassen in hoeverre dat het geval is. Op voorhand hebben wij niet het idee dat dit zo is, maar wij zullen het afwachten. Wij staan er constructief in. Wij kunnen onszelf niet voorstellen dat een coalitie die flink aan gene zijde van het politieke spectrum zit alles afdekt, maar wij laten ons graag verrassen.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Dank aan de informateur voor de antwoorden. Wij hebben aandachtig geluisterd naar u en alle andere partijen. Wij zijn getriiggerd door de laatste vraag van de heer Van Schie. Is het mogelijk dat wij hier eerst antwoord op krijgen van de heer Van Ojik, omdat wij een expliciete vraag hebben liggen. Voordat wij daarop reageren, willen wij antwoord hebben op de vraag die de heer van Schie zojuist heeft gesteld.

De VOORZITTER: Er zijn meerdere vragen gesteld.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Het betreft de laatste vraag van de heer Van Schie.

De VOORZITTER: Dat was de vraag of de informateur bereid is om met alle partijen opnieuw in gesprek te gaan.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! De informateur heeft in de eerste ronde geconstateerd dat een aantal partijen niet willen deelnemen aan de coalitie. Daarnaast is er een aantal fracties dat graag meedenkt, wat blijkbaar niet meer mocht en wij zitten in een impasse tussen vier, vijf of zes partijen. De vraag was: is de informateur bereid om met iedereen die zijn hand opsteekt een tweede ronde te doen, om te informeren wat de bestuurscultuurverandering zou moeten zijn en in welke werkwijze wij kunnen komen tot een vervolg?

De VOORZITTER: Het verzoek is aan de informateur. Ik kijk of hij antwoord wil geven op uw vraag.

De heer VAN OJIK (informateur): Mijnheer de voorzitter! Ik antwoord in een paar stappen. Als eerste is het heel belangrijk dat die ronde wordt gehouden, zowel over de bestuurscultuur als de verdere inhoudelijke verkenning. Het is heel belangrijk dat alle partijen die daaraan mee willen doen daaraan mee kunnen doen. In mijn verslag staat een aantal modaliteiten waarbinnen dat zou kunnen. Dat is niet aan mij, maar aan de partijen om daarin een keuze te maken. Het antwoord is dus: ja het moet gebeuren en het is belangrijk dat alle partijen daaraan mee kunnen doen.

Als tweede stap heb ik in mijn antwoord gezegd dat ik denk dat het voor de gesprekken belangrijk is om enige helderheid te hebben of partijen en in welke combinatie partijen bereid zijn om in een toekomstige coalitie te gaan zitten. Dat is belangrijk in de discussies. Van alle kanten wordt gezegd dat de scheidslijn zo doorlaatbaar mogelijk gemaakt moet worden. Echter, het verschaffen van helderheid over de straks te vervullen rollen is in het kader van transparantie belangrijk. Zo lang hier een aantal partijen is die wensen hebben die elkaar uitsluiten... De wensen zoals deze tot nu toe geuit zijn door de VVD en het CDA aan de ene kant en aan de andere kant door GroenLinks, PvdA, ChristenUnie en D66 sluiten zij elkaar uit. Als u allemaal zou zeggen dat u niet gaat bewegen, dan sluiten deze partijen elkaar uit. Het lijkt mij niet verstandig om in een dergelijke situatie een gesprek te beginnen zoals u suggereert. Het is beter om te proberen duidelijkheid te krijgen en dan het gesprek te voeren dat u wilt voeren op de manier zoals u dat voorstelt.

Het formeren of informeren is echter een selectieproces. Dat selectieproces gaat gepaard met soms makkelijke en soms pijnlijke keuzes. Dat is onvermijdelijk. Ik ben geen voorstander van het uitstellen van dat proces, omdat wij het lastig vinden. Dat is echter aan de partijen om daarin een definitieve keuze te maken. Als daarover consensus is, dan kunt u mij vragen om die gesprekken te leiden of niet. Ik zeg u heel eerlijk dat ik dat op dit moment geen verstandige stap vind.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Er ligt nog een expliciete vraag die aan ons is gesteld, namelijk of wij interesse hebben om deel te nemen aan deze gesprekken. Wij hebben onze aarzeling aangegeven voor het voorgestelde college of dit de werkelijke afspiegeling is van het verkiezingsresultaat. Tegelijkertijd voelen wij ons aangesproken door het appel dat andere partijen op ons doen. Wij gaan daarom overwegen en laten uiterlijk voor het weekend weten wat ons besluit zal zijn.

De VOORZITTER: Dat is een belangrijke uitspraak, omdat u zegt dat wij daarover vanavond geen helderheid krijgen. Ik stel de andere fracties in de gelegenheid om hun reactie te geven.

De heer DE DROOG (D66): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben aantal vragen gehoord die algemeen breed zijn gesteld. De heer Van Schie vroeg zich af wat er eigenlijk te doen is met de bestuurscultuur. De heer Dercksen vroeg zich af waarom de verbinding op dit moment wel gemeend is. Ik heb dingen gehoord over de verbinding van de stad en het land. Ik hoor zojuist woorden vallen, zoals 'de intentie om te veranderen'. Ik denk dat de oud-coalitiepartijen eerlijk moeten zijn naar elkaar. Als wij kijken hoe de afgelopen jaren zijn geweest, dan hebben wij in een coalitie gezeten waarin de tegenstellingen soms zo groot waren dat wij verbindingen moesten slaan en zoeken. De tegenstellingen waren soms zo groot dat wij elkaar moesten vasthouden om een stap verder te komen.

Voor de komende periode is het goed om te zoeken naar een coalitie die samen koers kan maken, een coalitie die samen een richting kan geven naar de toekomst en daardoor stuur kan geven aan de organisatie en hier het debat kan voeren dat anders in de coalitie zal plaatsvinden. Het is heel belangrijk om daarover afspraken te maken en een open cultuur te creëren. Openheid betekent dat wij hier met elkaar het debat voeren en weten wat er belangrijk is. Dat betekent dat stad en land hier met elkaar verbonden worden. Dat betekent dat hier bestuur gemaakt wordt. Dat is wezenlijk ten opzichte van de voorgaande periode. Die stap moeten wij durven zetten. Wat ons betreft gaat het daarbij over zaken rondom mobiliteit, bovenwettelijke maatregelen zoals leefbaarheid en duurzaamheid. Dat waren woorden waarover wij de nodige debatten gehad hebben. Ik zou daar graag koers op zien de komende jaren.

Mevrouw d'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Wij hebben met vertrouwen al deze verschillende posities aangehoord en hebben er vertrouwen in dat de heer Van Ojik het vervolgproces kan inzetten. Wij hopen dat het CDA de uitgestoken hand van de vier partijen aanneemt, maar wij laten haar daarover zelf beslissen. In het voorstel van de VVD om opnieuw te beginnen met de informatierondes zien wij niet zoveel. In mijn eerste termijn heb ik al gezegd dat wij vinden dat de provincie zich in zwaar weer bevindt. Een college dat geen mandaat heeft van de Staten om dingen op te pakken moet niet veel langer duren. Wij willen graag snel aan de slag.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik heb mijn suggestie niet bedoeld als een hele nieuwe verkenning, zoals in de eerste ronde is gebeurd. Ik doelde hiermee met name op de aspecten van de bestuurscultuur en werkwijze. Dit is niet aan de orde gekomen in de gesprekken die wij hebben gevoerd met de informateur, terwijl deze wel structurerend zijn voor het besluit van een aantal fracties om wel of niet te willen samenwerken in bepaalde verhoudingen. Dat is de reden waarom ik dat specifieke aspect mis in deze informatieronde en waarvoor ik graag een herkansing wil.

Mevrouw d'HONDT (PvdA): Mijnheer de voorzitter! Het gesprek over de bestuurscultuur is heel belangrijk. Dat moeten wij niet tot de informatie beperken, maar daarover moeten wij de komende vier jaar doorlopend het gesprek voeren. Dat staat los van welke partijen er wel of niet in het college zitten. Daarom mis ik het gevoel van urgentie bij uw verhaal wat wij wel voelen om snel te formeren.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Het gevoel van urgentie deel ik met mevrouw d'Hondt. De bestuurscultuur wordt echter nadrukkelijk genoemd als iets dat dwars zit in het formeren. Daarom moeten wij dat benoemen. Ik zoek de verbintenis met de vier partijen of de dertien partijen in hoe wij dat moeten doen. Wij hebben de intentie om het op een andere manier te doen en zitten met een nieuwe ploeg mensen die de last van de vorige periode niet op zijn schouders voelt. Wij zitten met zes nieuwe mensen die zin hebben om samen te werken, maar dat moet blijkbaar anders dan de vorige keer. Hoe moet dat dan wel? Dat gesprek hebben wij nog niet gevoerd. Daarom voelt het ongemakke-

lijk om de trechter in te duiken. Daarom heb ik verzocht om dat specifieke aspect in een nieuwe ronde te benoemen.

De heer SCHADDELEE (ChristenUnie): Mijnheer de voorzitter! Wij zitten met belangstelling te luisteren naar de gesprekken, met name naar het gesprek over de bestuurscultuur. Ik sluit mij aan bij de PvdA, want dat is een gesprek dat wij moeten blijven voeren met elkaar. Ongeacht in welke samenstelling je doorgaat. Het woord 'impasse' dat een aantal keer door de VVD is genoemd herkennen wij niet. Het is inherent aan het proces van collegevorming dat je bepaalde fasen doorgaat. Impasse vind ik wat vreemd, want wij zitten middenin een ontwikkelingsproces.

Wij spraken zojuist over de tegenstelling tussen links en rechts. De ChristenUnie herkent zich niet in de term 'links'. Provinciaal is de tegenstelling tussen links en rechts niet relevant en het is een oude politieke tegenstelling. Economisch gezien is de PVV heel erg links, om maar een voorbeeld te noemen. Het is wetenschappelijk niet vast te stellen wat links en wat rechts is. Het is veel interessanter om te kijken naar de verbinding tussen de stad en het platteland. Dat is provinciaal erg relevant. Sommigen scharen ons onder een partij die meer staat voor het platteland en anderen voor de stad. Persoonlijk voel ik veel bij het platteland, maar ik zit met drie collega-Statenvolledigheidsleden die uit de stad komen. Ik zie partijen die zogenaamd voor de stad zijn, maar voor de helft bestaan uit mensen die uit een dorp komen. Volgens mij hangt het erg af van het gesprek dat je met elkaar voert, de collegeleden die benoemd worden en de aandacht voor dat onderwerp. Die verbinding moeten wij maken met elkaar. Dat is een van de redenen dat het belangrijk is dat het CDA meedoet aan de collegevorming, omdat je daarvoor extra waarborg hebt.

Wij hebben gesproken over de zes partijen-coalitie en over de dertien partijen. Ik voel meer voor collegevormende partijen in plaats van coalitie en oppositie. Als er zes partijen in de coalitie zitten, dan mogen zeven partijen niet meebeslissen. Laten wij met dertien partijen aan tafel gaan zitten om de gesprekken te voeren. Dan is het niet heel relevant hoeveel partijen er aan de collegeafel gaan zitten, want je probeert met elkaar zoveel mogelijk tot overeenstemming te komen. Dat sluit aan bij wat GroenLinks heeft gezegd.

Er zijn twee toezeggingen gevraagd door DENK. Wij moeten proberen maximaal transparant te zijn. Laten wij kijken hoe ver wij dan komen in het openbaar. Ik vroeg naar het betrekken van alle partijen. Wat ons betreft gaan wij werken aan een gezamenlijke statenagenda waaraan alle partijen meedoen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Ik verbaas mij over de paniek van de VVD, zeker van de heer Van Schie. De heer Van Schie komt uit de stad Utrecht waar de VVD links beleid heeft gevoerd. Echter, op het moment dat je niet meer nodig bent ga je op de zeefhelling. Dat is in de provincie niet anders.

De heer VAN SCHIE (VVD): Mijnheer de voorzitter! Ik herken de paniek niet. Het klopt wel dat de VVD zich altijd verantwoordelijk voelt voor alle kiezers die op ons gestemd hebben. Daarom willen wij een significante bijdrage leveren aan het debat en aan de werkwijze. Dat heb ik steeds geprobeerd. Ik waardeer de stijl van de heer Dercksen zeer en ik verheug mij erop om dat op dezelfde wijze in de oppositie te doen als dat zo mag zijn. Laten wij naast elkaar staan in plaats van tegenover elkaar.

In dit proces voelen wij echter wel dat de representatie van de uitslag op orde moet zijn. Dat betekent een positie voor het FvD, een positie voor de VVD en een positie voor GroenLinks. Willen wij dat recht doen, dan gebeurt dat op dit moment onvoldoende. Dat kunt u beschouwen als paniek, maar ik zie dit in het kader van het duiden van wat de kiezer ons gevraagd heeft.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! De verbazing wordt alleen maar groter, want in de bijdrage van de heer Van Schie achter de kathedraal noemde hij wel DENK, maar noch de PVV noch het FvD. Deze partijen noemde hij zojuist wel, terwijl hij bij RTV Utrecht de collega's voor mij beticht van onderbuikpolitiek. Ik blijf bij mijn verbazing.

Een vraag die de informateur stelde was: is dit niet door de oogharen een college dat u allemaal kunt begrijpen? Nee, het zal u niet verbazen dat ik denk dat er andere collegemogelijkheden zijn dan de samenstelling die is voorgesteld. Ik neem de vrijheid om dat nog steeds ultralinks te noemen.

Er is veel gezegd over de organisatie, samenwerking en de bestuurscultuur. Ik heb echter niemand gehoord over het grootste probleem dat wij hebben, namelijk hoe krijgt het college grip op de organisatie? Dat is een thema dat bovenaan alle agenda's moet staan. Dat heb ik niet zo specifiek gehoord. Degenen die wat willen bespreken met elkaar in de achterkamertjes adviseer ik om daar voldoende aandacht aan te besteden.

Ik begreep dat er geld komt voor de oppositie. Daar wordt alweer om gelachen, dat is jammer. Ik had niet direct willen vragen hoeveel geld dat is, maar mag ik wel horen dat er met groot enthousiasme wordt gereageerd vanuit de linkerzijde als wij geld vragen om de belasting te verlagen?

Ik heb het verhaal van de heer Van Essen aangehoord. Dat was een kopie van het verhaal van de heer Hoefnagels vier jaar geleden: wij gaan verbinden, de oppositie gaat meedoen en wij zitten er niet geharnast in. Eigenlijk zouden de oud-collegepartijen een blik moeten werpen in de spiegel. De oppositie heeft de afgelopen jaren heel veel op tafel gebracht en voor elkaar willen brengen, maar de coalitiepartijen wilden niet. Zij wilden op de meest essentiële problemen in dit provinciehuis niks. Uw handreiking naar de oppositie bij voorbaat zou meer een handreiking moeten zijn naar de collegepartijen om wat lossers van het college te zitten en wat onafhankelijker daarover te oordelen.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! De heer Dercksen vroeg hoe wij meer grip krijgen op de organisatie. Ik herken het zeer dat dit een cruciale vraag is. Op het moment dat daarover in een kamertje gepraat wordt, dan zou ik het zeer op prijs stellen dat de PVV en andere partijen daarbij aanwezig zijn om met elkaar te kijken hoe wij die vraag kunnen beantwoorden. Dat is wezenlijk anders dan hoe de formatie vier jaar geleden heeft gelopen. Het gesprek dat wij vandaag voeren en de manier waarop is anders dan hoe dat vier jaar geleden is gegaan.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dit zijn woorden voorafgaand aan het beleid. Vier jaar geleden hoorden wij deze woorden ook voorafgaand aan het beleid. Het gaat hier over woorden en daden.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik heb het de afgelopen vier jaar vaak zo beleefd dat er een coalitieakkoord lag waarin iedere euro belegd was en voor het geld dat over was als was afgesproken waar dat naartoe moest. Achteraf vonden wij dat ongelukkig en ongewenst. Bij een goed voorstel van de oppositie met voldoende draagvlak bleek het vaak niet mogelijk om er ruimte voor te krijgen, omdat daar geen geld voor was. Dat zou je moeten veranderen. Dat betekent niet dat er geld getrokken wordt voor ieder voorstel van een oppositiepartij, want daarvoor moet nog steeds een meerderheid zijn. Ik waag te betwijfelen of dat iedere keer lukt. Daarin temper ik de verwachtingen.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de voorzitter! Dit is een heel ander voorstel. U zegt niet dat u de oppositie geld geeft, maar dat u de oppositie geld geeft als het voorstel een meerderheid krijgt. Op deze wijze functioneert het huis altijd al. Als er een goed voorstel is gekomen van de oppositie terwijl in het akkoord alles financieel is dichtgeregeld, dan zeg ik dat er € 84.000.000 was voor de Uithoflijn. Er waren altijd mogelijkheden vanuit het college om wat met de voorstellen van de oppositie te doen.

Mevrouw KELLER (PvdD): Mijnheer de voorzitter! Wij volgen de status quo met belangstelling. Wij zijn altijd bereid om een bijdrage te leveren wanneer men verder in het proces is. De vier partijen ChristenUnie, GroenLinks, D66 en PvdA zijn aan zet om invulling te geven aan hun eigen mooie woorden. De PvdD heeft een advies: houd vast aan uw idealen.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Wij zijn het eens met een vijf partijen-coalitie. Zijn er bij bijvoorbeeld GroenLinks waar een taboe op rust? Wij spraken over de transparantie van dit proces. Als wij kijken naar het coalitieproces in de stad, dan zijn GroenLinks, D66 en de ChristenUnie tegen

de openbaarheid van het coalitieproces geweest. Hoe zitten jullie daarin in de provincie? Openbaarheid van bestuur en de westelijke ontsluiting Amersfoort, vallen die daar onder?

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Wij moeten hier niet allerlei specifieke dossiers de revue laten passeren, want dan zitten wij hier om 03.30 uur nog. Dit is niet het moment om daarover van gedachten te wisselen. Wat betreft de transparantie kan ik mij aansluiten bij hoe de heer Schaddelee van de ChristenUnie het verwoordde. Wij streven naar maximale transparantie. In de provincie Noord-Holland was er nogal wat gedoe doordat het niet helemaal duidelijk was wat een bepaalde partij had gezegd tegen de informateur. Om die reden ben ik heel blij dat wij vanaf dag een in de opdracht van de informateur hebben geschreven dat de verslagen openbaar zijn.

Het is goed om de verwachtingen te managen van de vervolgstap. Op het moment dat je met collegepartijen gaat onderhandelen en gaat kijken wie concessies doet op welk punt, dan zijn dat dingen die je deelt in een sfeer van vertrouwelijkheid. Ik vraag mij af of het denkbaar is dat alles dat in een dergelijk proces gewisseld wordt uiteindelijk gedeeld wordt. Dat is niet realistisch. Echter, binnen de mogelijkheden die daarvoor zijn kunnen wij nog steeds naar maximale transparantie streven. De manier waarop wij daarmee bezig zijn is een goed voorbeeld van hoe dat kan.

Mevrouw POPPE (SP): Mijnheer de voorzitter! Ik blijf mij eraan vasthouden dat de heer Schaddelee en de heer Van Essen zeiden dat het zoveel mogelijk transparant moet, maar wat is 'zoveel mogelijk'? Daar ben ik niet blij mee.

De VOORZITTER: Uw vraag is helder. Mochten de partijen met elkaar doorpraten, dan wordt uw vraag door die partijen beantwoord.

De heer VAN DEN DIKKENBERG (SGP): Mijnheer de voorzitter! De vraag van de VVD over de vier partijen is terecht. Wij spreken elke keer over een open cultuur, flexibel, collegevormende partijen en oppositie en coalitie. Het blok van vier dat staat echter. Daaraan mag niet getoerd worden. Het is vreemd dat er niet de openheid is om daarnaar te kijken, want welke combinaties zijn er dan mogelijk? Wij gaan dat volgen en wij zijn benieuwd naar de uitnodigingen voor die momenten, hoe dik de enveloppen zijn en wat wij daarmee kunnen doen. Het CDA wens ik veel wijsheid toe, want het is een zware periode die haar staat te wachten. Eigenlijk zit de auto al vol en je mag kiezen of je als aanhanger mee wil. Ik wens hen veel wijsheid en sterkte in die keuze.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! De coalitie van vier partijen lijkt haast in beton gegoten, ook al wordt er gezegd dat er nog van alles wordt gedaan. Daar heb ik niet veel vertrouwen in. Het is opmerkelijk dat er bij deze vier partijen een partij zit die behoorlijk verloren heeft. Bijna iedereen heeft verloren, bijna alleen de nieuwe partijen hebben gewonnen. Over afspiegeling gesproken.

De heer Van Essen zei eerder: "Als een partij anders denkt dan de rest van de coalitie, dan heeft de oppositie een kans." Het kan zo zijn dat die ene partij of meerdere partijen binnen de coalitie anders denken om de oppositie tegemoet te komen, waardoor de oppositie wel kansen krijgt. Dat is een hele andere manier van denken. Als men bij een gesloten coalitie niet anders mag denken en niet de vrijheid krijgt om anders te kiezen of een andere mening te hebben, dan is de oppositie uitgesloten omdat je in meerderheid bent. Dat is een belangrijk punt om bij stil te staan. Het is belangrijk dat je vanuit de oppositie niet alleen met slijmen, maar met een rechte rug of goede onderbouwing de coalitie meekrijgt. Niet dat de coalitie erin meegaat omdat het wel bij ze past en het goed is voor de komende verkiezingen.

De heer VAN ESSEN (GroenLinks): Mijnheer de voorzitter! Ik refereerde aan het voorbeeld van de heer Van Schie waarin hij zei dat het niet erg is als er af en toe een kikker uit de kruiwagen springt als er zes partijen in de coalitie zitten, want dan is er nog steeds een meerderheid. Dat is niet de open samenwerking en de bestuurscultuur waar wij naartoe willen. Als de oppositiepartijen met een kleinere coalitie te maken hebben, dan is het makkelijker om meerderheden te smeden. Wat ons betreft moet

dat op thema's mogelijk zijn. Ik ben het van harte met u eens dat die ruimte er moet zijn. Dat is wat wij voorstaan.

Mevrouw HOEK (50Plus): Mijnheer de voorzitter! Die kans is groter als er een ruimere coalitie is.

De VOORZITTER: Dit wordt een herhaling van zetten. Ik zie aan de heer Van Essen dat hij daarover door wil praten met u buiten de vergadering om.

Mevrouw BITTICH (DENK): Mijnheer de voorzitter! Wij spreken allemaal over een nieuwe cultuur en een nieuw verbindende cultuur. Daarbij wil ik uitgesproken hebben dat ik de opmerking van de heer Van den Dikkenberg niet chique vind over het zijn van een aanhanger. Het lijkt alsof dit nergens anders op gericht is, dan op verdeeldheid.

De VVD heeft aangegeven dat er nieuwe gesprekken gevoerd moeten worden met sommige partijen die daar behoefte aan hebben. Ik vind de heer Van Schie erg aardig, maar ik ben het niet met hem eens. Het gevoel dat ik heb, is dat de meeste partijen voorzichtig enthousiast zijn over het voorstel dat er ligt. Zelfs het FvD gaf aan dat zij het wel ziet zitten. Laten wij verdergaan op deze wijze.

De heer WEIJERS (FvD): Wij laten ons verrassen.

Mevrouw BITTICH (DENK): Mijnheer de voorzitter! U gaf aan dat u de verantwoordelijkheid voelt naar de kiezer. Dat voelen wij allemaal, eveneens de hele kleine partijen in de oppositie. Daarom moeten wij erover praten hoe wij onze verantwoordelijkheid vertolken, zelfs de oppositie. Daarom is het voor mij niet noodzakelijk om de gesprekken opnieuw te openen.

Wat betreft de bedrijfscultuur en het proces. Dat gesprek moeten wij altijd blijven aangaan. Ik vind de heer Van Essen heel aardig, maar ik hoop op meer dan alleen intenties. Ik hoop dat GroenLinks en andere partijen die aan tafel zitten aangeven om direct sessies in te plannen en dat de oppositie daar bijgehaald wordt. Ik hoop op iets meer dan alleen intenties daarin.

De VOORZITTER: Wij hebben allemaal in de tweede ronde kunnen reageren op hetgeen dat in de eerste ronde gewisseld is en het advies van de heer Van Ojik is nader toegelicht in zijn beantwoording. Ik probeer voorzichtig een conclusie te trekken en kijk dan naar u of dat een terechte conclusie is. De informateur heeft in zijn advies en mondeling geadviseerd om eerst nader te verkennen of de combinatie van GroenLinks, PvdA, ChristenUnie en D66 gecompleteerd kan worden met het CDA. Ik hoor de heer Boswijk van het CDA zeggen dat hij in de kring van het CDA daarover de komende dagen zal beraadslagen en dat hij daarna met een ja of nee zal komen.

De heer BOSWIJK (CDA): Mijnheer de voorzitter! Wij komen voor het weekend met een antwoord.

De heer VOORZITTER: Dat is voor morgenavond. Het is mijn voorstel om dat af te wachten. Mocht het zo zijn dat het CDA zal zeggen 'Onder de condities en zoals omschreven in het advies van de informateur zijn wij bereid om dat gesprek aan te gaan', dan mogen wij daarvan kennisnemen en die partijen onder leiding van de heer Van Ojik dat gesprek met elkaar laten aangaan. Daarna ontvangen wij allen een nader bericht van wat de gesprekken hebben betekend. Mocht het niet zo zijn dat het CDA instemt met het voorstel, dan is het verstandig dat wij volgende week bij elkaar komen om te kijken hoe wij een andere logische vervolgstap zetten. Wellicht dat de heer Van Ojik dat gesprek dan wil leiden. In die volgorde wil ik het afhandelen.

Kortom, mocht het CDA ja zeggen op het voorstel, dan gaan die partijen voorlopig met elkaar door. Mocht dat niet zo zijn, dan wordt u door de heer Van Ojik uitgenodigd om hier volgende week nog een keer over te praten. Dat is mijn voorstel. Kunt u daarmee instemmen? Dat is het geval.

Sluiting.

De VOORZITTER: Ik dank u allen voor uw aanwezigheid en uw inbreng. In het bijzonder dank ik de heer Van Ojik. Dank aan allen op de publieke tribune voor uw aandacht. Ik wens u allen een wel thuis. Ik sluit de vergadering.

Einde van de vergadering om 23.03 uur.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 5 juni 2019.

De voorzitter,

De griffier,